SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
48/2018
24. november 2018

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

TERAZ SA UŽ NEMÔŽEME NA NIKOHO VYHOVÁRAŤ Strana 4.

LITERÁRNY TÝŽDENNÍK AKO PRÍKLAD NEVĎAKU Strana 5.

TOĽKO VÍŤAZOV VOLIEB U NÁS EŠTE NEBOLO Strana 6.

MOZAIKA PREMIEN, NOVÔT A ZÁZRAKOV, II. Strana 8.

VEĽKOLEPÝ POHREB MARTINA KUKUČÍNA Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Nedávny zvrat vo vyšetrovaní objednanej brutálnej vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho dievčaťa, zmeny vo vedení ministerstva vnútra a polície (priznajme: vynútené tlakom verejnosti) a nevhodné správanie niektorých politikov obchodujúcich s dôvodne podozrivými podnikateľmi, čo sa prieči politickej kultúre vo vyspelej demokracii (a ešte je aj v príkrom rozpore so zásadami sociálnej demokracie), zreteľne zmenili slovenské ovzdušie aj pozíciu vládnej koalície. Ak si však naši predstavitelia myslia, že vybŕdli zo šlamastiky a môžu ďalej pokojne spravovať štát ako doteraz, mýlia sa. Prinajmenšom by to bola chorobná krátkozrakosť a fatálny omyl. V tomto dejinnom okamihu (nijaký okamih dlho netrvá a už sa nemusí opakovať!) by im mala logika veliť urobiť neodkladné a dôsledné opatrenia na radikálnu zmenu politického ovzdušia štátu, právnej istoty a dôvery ľudí v orgány moci a správy. Predovšetkým (s večne opakovaným heslom Padni, komu padni!) nekompromisne a neodkladne vyriešiť najväčšie prípady podvodných vratiek dane z pridanej hodnoty a dôvodne podozrivých ľudí postaviť pred súd, obnažiť vnútornosti fiktívnych podnikateľských subjektov, ktoré fungujú len na ohlupovanie štátu pri pohybe peňazí. Ak to v prípade gigamanipulanta Kočnera dokázal mladý chalan Janko Kuciak, musí to predsa zvládnuť obrovská štátna mašina draho platených daniarov a financov! Nič momentálne nie je dôležitejšie ako raz a navždy preťať podzemné koaxiálne káble, spájajúce politikov s podnikateľmi. Čas dozrel. Treba to urobiť ihneď. Ak chceme žiť hrdo v slušnom a našom Slovensku. Politici, prokurátori, policajti, sudcovia, je to najmä vaša historická úloha. Nakoniec, na to vás národ platí. Môže vás však hrdiť vedomie, že to bude najväčšia služba, akú ste vykonali za dvadsaťpäť slobodných slovenských rokov.

Európa už priznáva, že motorom ekonomiky sa stávajú stredoeurópske štáty. Majú najvyššie tempo ekonomického rastu, a aj keď vznikli v ťažkých podmienkach, pod tlakom rozličných domácich a zahraničných záujmov, dosahujú oveľa nižšiu zadlženosť a majú smelšie investičné plány ako väčšina krajín Európskej únie. Neúprosnosť v odvodoch a podvodoch je príkaz dňa. Kto ho splní, vyhrá voľby. Právom.

Ján ČOMAJ

R - 2018067

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

Je nerozumné vyhlasovať niekoho, kto podáva ruku na spoluprácu, za nepriateľa

Hazard s bezpečnostnou stratégiou štátu

Ivan BROŽÍK – Foto: Ozbrojené sily SR

Medzi základné dokumenty, ktoré riešia bezpečnosť Slovenskej republiky, patria: Zákon o fungovaní Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky v čase mieru, Bezpečnostná stratégia SR, Obranná stratégia SR, Ústavný zákon o bezpečnosti SR, Zákon o obrane, Zákon o krízovom riadení štátu a Zákon o hospodárskej mobilizácii. V súčasnosti platná bezpečnostná a obranná stratégia však má už trinásť rokov. A s prijatím novej nastávajú v parlamente neštandardné okolnosti.

Výbor Národnej rady SR pre obranu a bezpečnosť prekvapujúco nezaujal stanovisko k Návrhu Obrannej stratégie SR a Návrhu Bezpečnostnej stratégie SR, ktoré ešte pred rokom schválila vláda. Jeho predseda a podpredseda SNS Anton Hrnko navrhol, aby poslanci odporučili nepredložiť dokumenty do pléna. Návrh však poslanci výboru odmietli. Na dôvažok – na rokovanie parlamentu vládne stratégie predložili práve opoziční poslanci. Lenže k textu majú národniari výhrady, „vládne materiály nemôžu zobrať do svojich rúk opoziční poslanci, ale na rokovanie pléna ich musí predložiť vláda“. Ľubomír Galko za opozíciu kontruje, že „takýto postup je možný“.

Armáda Slovenskej republiky je už dlho predmetom politického boja

■ STRATÉGIU NEBLOKUJÚ

„Ja by som bol veľmi rád, keby Slovenská republika mala platnú stratégiu, ale spôsob, akým to chce dosiahnuť opozícia, nie je v súlade so zákonom,“ opätovne pripomenul Anton Hrnko. Obrannú stratégiu vypracoval rezort obrany, bezpečnostnú ministerstvo zahraničných vecí. „Osobne som urobil veľmi veľa, aby bezpečnostná stratégia vznikla. Žiaľ, v polčase do toho zasiahli ľudia zboku, ktorí to zobrali nášmu štátnemu tajomníkovi, a urobil sa tento návrh, ktorý bol vypracovaný mimo ministerstva zahraničných vecí,“ povedal bez ďalších podrobností Anton Hrnko. Vysvetlil však, že s textom bezpečnostnej stratégie sa v tejto chvíli SNS nevie vyrovnať, hoci s „deväťdesiatimi ôsmimi percentami textu súhlasí“. Pripomenul, že Slovensko by si nemalo vytvárať nepriateľov, konkrétne tým pripomenul tú časť stratégie, v ktorej sa Rusko označuje za nepriateľa. Navrhol, aby rezort diplomacie bezpečnostnú stratégiu revidoval aj s odborníkmi SNS.

Vláda schválila obe stratégie jednomyseľne ešte v októbri 2017. Obranná stratégia je dokument v oblasti obrany štátu. Predloženie jej návrhu do parlamentu ustanovuje zákon o obrane. Po jej schválení pôjde už o tretiu Obrannú stratégiu od vzniku samostatnej republiky. Nový dokument definuje potrebu komplexného prístupu k bezpečnostnej politike. Základným stavebným prvkom dokumentu je kontinuita proeurópskej a proatlantickej orientácie bezpečnostnej politiky Slovenska, založenej na politickej zhode. Bezpečnostná stratégia v jej návrhu najnovšie rieši hybridné hrozby, ako aj kybernetické útoky.

Dokument prináša definovanie našich štátnych bezpečnostných záujmov, charakteristiku bezpečnostného prostredia, v ktorom sa nachádzame, a odpočet rizík a hrozieb, na ktoré je štát pripravený reagovať a riešiť ich. Cieľom dokumentu je reagovať na zásadné zmeny bezpečnostného prostredia a na nové bezpečnostné hrozby. Jeho kľúčovým prvkom je kontinuita proeurópskej a proatlantickej orientácie našej bezpečnostnej politiky. V otázke vzťahov EÚ a NATO s Ruskou federáciou sa v dokumente uvádza, že pokračuje záujem o dialóg s Ruskom k bezpečnostným otázkam. Na Bezpečnostnú stratégiu má nadväzovať Obranná stratégia, ktorú má na starosti ministerstvo obrany. Aktualizovať bezpečnostnú a obrannú stratégiu sa súčasná vláda zaviazala v programovom vyhlásení. Aktualizované znenie bezpečnostnej stratégie musí po vláde zo zákona schváliť Národná rada SR.

■ NEPRIJATEĽNÁ PRE SNS

„Sú tam veci, ktoré sú pre SNS neprijateľné, pretože SNS si myslí, že Slovensko nemá nepriateľa a nepotrebuje si nepriateľov vyrábať,“ informoval podpredseda SNS Anton Hrnko. To, že dokument prešiel vládou, a teda aj hlasmi ministrov za SNS, je podľa neho chyba komunikácie. Predseda Národnej rady Slovenskej republiky Andrej Danko dokumenty do programu rokovania pléna zatiaľ nezaradil. Aj to bolo podľa predstaviteľov opozície jedným z dôvodov jeho nedávneho odvolávania z funkcie.

3 OTÁZKY PRE:

Antona HRNKA, predsedu Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť

Právny stav nemožno dosiahnuť jeho prehliadaním

● Nepovažujete za pozoruhodné, že oba dokumenty, ktoré by mali definovať bezpečnostnú stratégiu Slovenska, médiá obsahovo obchádzajú, neinformujú o nich, nevyvolali spoločenskú diskusiu?

Musím s vami súhlasiť, pretože väčšine médií nejde o to, aby malo Slovensko dobrú Bezpečnostnú stratégiu, ktorá by nezaťažovala naše vzťahy s inými krajinami. Väčšine médií tzv. hlavného prúdu ide o to, aby Slovensko nemalo nijakú svoju vlastnú, suverénnu politiku, ale aby nekriticky preberalo idey a politiku niektorých mocností. Aj v tomto sa prejavuje skutočnosť, že Slovensko nemá autentickú pravicu, ale len pravicu slepo poskakujúcu podľa toho, ako sily globálneho kapitálu pískajú. Vidieť to aj napríklad pri ochrane slovenského trhu pred svojvôľou medzinárodných obchodných reťazcov, kde sa unisono postavili na ich stranu.

● Na príprave stratégií sa údajne podieľala aj SNS, ale teraz sa zdá, že čosi sa „zadrhlo“, v jednom z dokumentov je spomenuté, hoci nepriamo, že Rusko je bezpečnostná hrozba. SNS s takýmto konštatovaním nesúhlasí.

Bezpečnostnú stratégiu pripravuje ministerstvo zahraničných vecí. Pod gesciou štátneho tajomníka Parízka bola vypracovaná vyvážená a obhájiteľná bezpečnostná stratégia, ktorá mohla dlhodobo slúžiť tomuto štátu. Bola odsúhlasená prakticky všetkými stranami. Zo záhadných dôvodov mu bola gescia odobratá a vypracované dnešné znenie, ktoré už v okamihu predloženia SNS odmietala. Vplyvom zlej komunikácie došlo k jej schváleniu vo vláde, čo podnietilo vedenie SNS, aby požadovalo jej úpravu. Keďže sme sa s partnermi na tom nedohodli, vláda ju ďalej do parlamentu nezaslala.

● Napriek vášmu osobnému i straníckemu nesúhlasu text predložila opozícia do pléna NR SR. Čo bude nasledovať?

Myslím si, že hysterická opozícia text odcudzila, teda nemá k nemu autorské práva, čo je porušením zákona. Ďalej však zákon o obrane i zákon o ozbrojených silách hovoria, že tieto stratégie predkladá vláda, nie poslanec Galko, nie poslanec Grendel, nie poslanec Klus. Myslím si, že porušením zákona, resp. bezprávím, nie je možné dosiahnuť právny stav. Na výbore som to jasne dokumentoval aj citovaním paragrafov. Ale kedy dnešnú opozíciu z bláznov a fanatikov zaujímal zákon, keď sa usilovali presadiť svoje zvrátené ciele?!

Zhováral sa Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

ISSN 0862-8823
48
9 770862 882007

V SNN 49/2018 SI PREČÍTATE

- Štyri chladiace veže z prvej atómovej elektrárne Jaslovské Bohunice miznú v nenávratne
- Politik, ale aj trpiteľ Dr. Ján BALKO pôsobil desať rokov v službách slovenskej politiky
- Násilie na ženách je stále najzávažnejšou formou porušovania ich práv vo svete

Telerozhlas nevybočuje z rámca znehodnocovania všetkého slovenského

Mečiar v tieni okultných rituálov

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: zdroj internet

Ide o náhodu či zámer zobrazovať tvorcov slovenskej štátnosti ako zločincov a podvodníkov? Verejnoprávna RTVS je súčasťou v polarizácii spoločnosti a vo vytváraní atmosféry nevraživosti. Nedávno stiahla z ankety Najväčší Slovák Jozefa Tisa. Do ankety ho zaradila – nemala však podľahnúť tlakom tretieho protislovenského sektora. V spravodajských a publicistických reláciách dávajú priestor novinárom z Denníka N a SME a analytikom typu Leško a spol. Aký dosah má teda vedenie RTVS na výrobu ich programov?

RTVS koncom októbra avizovala začiatok vysielania cyklu nezvyčajných dokumentov – sedem expremiérov očami siedmich mladých režisérov. „Zámerom projektu bolo priniesť reflexiu novodobých politických elít na Slovensku očami mladých dokumentaristov – čerstvých absolventov Ateliéru dokumentárnej tvorby VŠMU, ktorí nie sú pamätníkmi zachytávaných udalostí, a to preto, aby priniesli nezaťažený pohľad pri rekonštrukcii a hodnotení danej doby a jej osobnosti," predstavila RTVS nový cyklus dokumentov. V nich mali byť kľúčovými protagonistami politici.

V pondelok 12. novembra odvysielala dvojka tretieho expremiéra v poradí – Vladimíra Mečiara. Už jeho úvod bol nezvyčajný: scenárista a režisér v jednej osobe Dominik Jursa použil časť z nahrávky dnes už bývalého redaktora RTVS Braňa Dobšinského a Vladimíra Mečiara po zrušení tzv. Mečiarových amnestií. Dvojka v teleprograme predstavila Mečiara ako „populistu s autoritárskym správaním" a nahrávka z rozhlasového štúdia to mala potvrdiť.

■ TENDENČNÝ PRÍSTUP

Darmo sa Mečiar domáhal, že chce hovoriť len pravdu, a nie reagovať na nezmyselné otázky, Dobšinský sa držal scenára. Ak by v rozhovore s Dobšinským nepovedal, že on bol „zakladateľom tohto štátu so všetkými jeho chorobami", divák by sa to z dokumentu nedozvedel. Až tak bol film „dokumentárny".

Mečiar po skúsenosti s Terezou Nvotovou odmietol spoluprácu na filme, o čo autor scenára požiadal v najnevhodnejšej chvíli – po skončení hektického nahrávania rozhovoru s Dobšinským. Napriek tomu mal autor dostatok archívneho materiálu, aby predstavil expremiéra divákom. Jursa však na začiatku snímky povedal: „To bol politik, ktorý ublížil tejto krajine, a neviem, či nerobím niečo zlé." Nuž neurobil niečo zlé, ale veľmi zlé. A nemožno sa tomu čudovať, veď pod odbornou spoluprácou je uvedený Marián Leško. Takže dvojica autorov, z ktorých jeden je naivný a zaujatý a druhý úhlavný nepriateľ Mečiara, nemohla pripraviť dokument, ktorý by objektívne zhodnotil Mečiarov vklad do novodobých slovenských dejín.

■ OKULTISTICKÝ GÝČ

Absolútnym gýčom celého projektu bola úloha novinárky Eriky Vincourekovej. Roky sa zaoberá ezotérikou, čo na prekvapenie nechýbalo ani v dokumente o expremiérovi. Teatrálne vzývanie vyšších mocností vôbec nezodpovedá slovenskej mentalite. Ale poslúžilo. Veď ukázať nadšenie ľudí zo začiatku deväťdesiatych rokov prejavujúcich vďačnosť Mečiarovi za prevzatie zodpovednosti za vznik a budovanie vlastného štátu, predsa nebolo v záujme odborného poradcu, bývalého komunistu, čechoslovakistu a dnes demokrata Leška. Nuž, RTVS, žiaľ, dáva priestor kultúrno-spoločenským aktivitám, ktoré majú len jediný cieľ: znehodnotiť všetko slovenské. Prečo...?

Nový spôsob účtovania výdavkov garantuje transparentnosť príspevkov

Audiovizuálny fond s vyššími dotáciami

Ivan BROŽÍK – Foto: zdroj internet

Ministerstvo kultúry odmietlo medializované tvrdenia o krátení rozpočtu pre Audiovizuálny fond na budúci rok. Financovanie filmových projektov nie je ohrozené. Ministerstvo kultúry kategoricky odmieta informácie, ktoré sa nezakladajú na pravde a politizujú podporu audiovizuálneho priemyslu.

Ministerstvo kultúry totiž práve v nedávnom období vytvorilo viacero účinných mechanizmov na podporu funkčnosti a životaschopnosti Audiovizuálneho fondu a jeho nástrojov na podporu audiovizuálneho priemyslu. Napríklad, pred necelým mesiacom zverejnilo ministerstvo návrh na zvýšenie miery podpory audiovizuálneho priemyslu formou dotácie zo súčasných dvadsať percent na tridsať percent.

■ PRÍPRAVA FINANCIÍ

Túto informáciu má verejnosť k dispozícii presne od 5. novembra 2018. Teda tvrdenia, že Audiovizuálny fond znižuje dotácie, sú nielen klamné, ale sú aj opakom skutkového stavu.

Rezort kultúry potvrdil, že rešpektuje záväzok voči Audiovizuálnemu fondu, čo sa týka príspevku štátu na podporu audiovizuálneho priemyslu, ktorý mu vyplýva zo zákona o Audiovizuálnom fonde. Záväzok bude v nasledujúcom roku plnený v kompletnom objeme s tým, že „ministerstvo financií je v zmysle rokovaní o štátnom rozpočte pripravené vykonať všetky potrebné kroky na dostatočné zdrojové krytie financovania predmetného príspevku", hovorí sa v správe ministerstva. Podľa vyjadrení ministerstva už aktuálne rokuje s Audiovizuálnym fondom o zmluve na budúci rok s tým, že okrem garantovaných šiestich miliónov eur na podporu audiovizuálnej kultúry bude zmluvne upravený aj príspevok na podporu audiovizuálneho priemyslu v plnej výške nahlásenej Audiovizuálnym fondom ku koncu augusta tohto roku v sume asi 4,7 milióna eura. Splatnosť tohto príspevku by mala byť nastavená na štyri štvrťročné splátky podľa reálnych potrieb Audiovizuálneho fondu. Podpora projektov z Audiovizuálneho fondu by tak nemala byť v roku 2019 nijakým spôsobom ohrozená.

■ VEREJNOPRÁVNY CIEĽ

NR SR schválila v júni zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o Audiovizuálnom fonde. Novelizácia zákona o Audiovizuálnom fonde vyplynula z potreby zosúladiť niektoré ustanovenia zákona s aktuálnymi úpravami vyplývajúcimi z medzinárodných zmlúv, ktorými je viazaná Slovenská republika, najmä s revidovaným Dohovorom Rady Európy o filmovej koprodukcii. Novela zákona prináša aj ďalšie zmeny v podpornej činnosti fondu. Časť týchto zmien prináša úpravy procesov Audiovizuálneho fondu pri spracovaní žiadostí o podporu a pri následnom vyúčtovaní poskytnutej dotácie. V tejto súvislosti sa novelou presnejšie upravilo určenie oprávnených výdavkov, na ktoré žiadateľ môže použiť poskytnuté finančné prostriedky z fondu v určenom limite.

Sídlo Audiovizuálneho fondu na Grösslingovej ulici v Bratislave

■ NOVÉ ÚČTOVANIE

Podľa nového znenia zákona sa takzvané zúčtovateľné výdavky, pod ktoré sa mohlo skryť takmer všetko, zmenili na paušálne. Tie môže žiadateľ uplatniť najviac vo výške sedem percent z poskytnutej dotácie, pričom k týmto výdavkom nemusí predkladať jednotlivé účtovné doklady. Ide najmä o výdavky súvisiace s prevádzkou prijímateľa. Takéto výdavky prijímateľ vo vyúčtovaní dotácie môže, ale nemusí uplatniť. Už predchádzajúcou novelizáciou zákona v roku 2017 sa rozšíril predmet činnosti fondu, keď k podpornej činnosti pribudla propagácia audiovízie na Slovensku aj v zahraničí. Fondu tak už skôr pripadla úloha zhromažďovať, spracovať a poskytovať základné informácie z oblasti audiovízie (databáza Slovenska ako „filmovej krajiny"), ako aj možnosť poskytovať služby spojené s prezentáciou a propagáciou audiovizuálnej kultúry a priemyslu.

VŠIMLI SME SI

Vždy po desiatich rokoch česká metropola hostí svetovú výstavu poštových známok Praga. Prvý raz tak bolo v roku 1938 a pre Maticu slovenskú bol pamätný najmä rok 1988, keď poštová známka k jej sto dvadsiatemu piatemu výročiu od Albína Brunovského a rytca Martina Činovského získala na tomto prestížnom fóre najvyššie pocty. Najväčším lákadlom tohtoročnej prehliadky Praga 2018 boli najslávnejšie známky sveta – červený a modrý Maurícius z roka 1847 a obálka Bombay Cover, na ktorej sú dokonca dve tieto mimoriadne vzácne známky s nápisom Post Office z roku 1850...

Štefánik konkuroval štyrom Mauríciom

Francúzska Polynézia si takto uctila nášho velikána generála M. R. Štefánika

Mimoriadnu pozornosť návštevníkov výstavy vyvolávala skutočnosť, že storočnicu vzniku Česko-Slovenska sa rozhodla pripomenúť aj Francúzska Polynézia známkou s portrétom generála Milana Rastislava Štefánika, jedného zo zakladateľov spoločného štátu v roku 1918, vášnivého pilota, bojového letca, astronóma a diplomata, ktorý na toto súostrovie v Tichom oceáne prišiel v roku 1910 s poverením Bureau des Longtitudes pozorovať Halleyovu kométu a zostal na Tahiti desať mesiacov...

Ako uviedla Moana Brothersonová, riaditeľka známkovej tvorby Francúzskej Polynézie, napriek tomu, že od Štefánikovej astronomickej misie uplynulo veľa času, vedec, hvezdár a francúzsko-slovenský generál je na Tahiti, kde vybudoval aj pozorovacie observatórium, stále populárny. Aj keď pôvodná hvezdáreň začiatkom augusta 1948 zhorela, na jej mieste stojí pamätník, ktorý turistom pripomína jeho pobyt a pôsobenie.

Známku vytvoril mladý talentovaný miestny umelec čínskeho pôvodu Evrard Chaussoy, ktorý v spomínanom tichomorskom raji žije a tvorí na ostrove Raiatea. Ten sa nachádza tristo kilometrov od hlavného mesta Papetee na ostrove Tahiti, kde sa chcel pôvodne usadiť aj náš národný velikán, ktorého si exotická krajina uctila touto špeciálnou známkou, čo bol vzhľadom na dejinné súvislosti a významné jubileum ČSR veľmi vydarený spoločenský, manažérsky aj komerčný počin. Známku možno obdivovať prostredníctvom facebookových stránok na „Tahitiphilatelie.pf", ale aj získať klasickou objednávkou cez webovú stránku www.tahitiphilatelie.pf.

Emil SEMANCO

V Matici slovenskej zasadala Rada pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Prijali osem konkrétnych odporúčaní a záverov

Krajanská problematika bola začiatkom novembra na programe zasadania Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí pri Matici slovenskej, na ktorom sa zúčastnili delegáti zo šiestich krajín sveta. Rokovanie viedla predsedníčka RSŽZ pri MS Katarína Melegová-Melichová, predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Báčskom Petrovci v Srbsku, spoločne s podpredsedom RSŽZ pri MS Adrianom Miroslavom Merkom, predsedom Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, a podpredsedníčkou RSŽZ pri MS Alžbetou Hollerovou-Račkovou, predsedníčkou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

Rokovanie sa uskutočnilo v priestoroch druhej budovy Matice slovenskej za účasti vrcholných činovníkov Matice – predsedu MS Mariána Gešpera, prvého podpredsedu MS Mareka Hanusku, druhého podpredsedu MS Mareka Nemca, predsedu dozorného výboru MS Štefana Martinkoviča, tajomníkov a riaditeľov vybraných pracovísk. Na programe bolo vyhodnotenie plnenia záverov z ostatného zasadania Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktoré sa uskutočnilo v jeseni 2017. Matica počas roka 2018 plnila požiadavky krajanov v oblasti navýšenia štátnej dotácie pre krajanov, podpory vzniku Centra slovenského zahraničia, iniciácie vedeckých výskumov „Ako ďalej krajania...", podpory štátneho občianstva krajanov, darovania knižnej produkcie MS pre krajanov, podpory krajanského diania osobnou účasťou matičných činovníkov na podujatiach Slovákov žijúcich v zahraničí a tiež propagácie ich činností cez matičné mediálne kanály a print (SNN, magazín Slovensko, web, Matica TV, sociálne siete).

Po bilancii plnenia záverov nasledovali vystúpenia delegátov. Okrem vedenia RSŽZ pri MS svoje požiadavky Matici slovenskej predostreli Dušan Daučík,

ČO INÍ NEPÍŠU

čestný predseda Švédsko-slovenského spolku, Ľudomír Molitoris, generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku, Vladimír Skalský, predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí, a Bohdan Kraus, zastupujúci delegát za Obec Slovákov v Českej republike. Na rokovaní sa zúčastnil aj Ján Varšo, predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Na rokovaní delegáti prijali týchto osem záverov: RSŽZ pri MS navrhuje, aby Matica slovenská podporila snahu krajanov o etablovanie poslanca parlamentu NR SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí; aby Matica slovenská naďalej pokračovala v podpore vzniku Centra slovenského zahraničia; iniciatívne v podpore vzniku vedeckých výskumov „Ako ďalej krajania..." v jednotlivých oblastiach ich života; štatistické výskumy zamerané na migráciu krajanov (z krajanských komunít do SR a naopak); aby Matica slovenská vecne ocenila krajanskú mládež na vybraných súťažiach Slovákov žijúcich v zahraničí a zabezpečila pre krajanskú mládež nahrávky slovenských ľudových piesní a rozprávok; aby Matica slovenská naďalej pokračovala v realizácii táborov pre krajanskú mládež a vypracovala ponukový list a itinerár pre poznávací zájazd pre krajanskú mládež Po vlasteneckých stopách mesta Martin.

V závere zasadania Rada pre Slovákov žijúcich v zahraničí určila termín ďalšieho rokovania, ktoré naplánovala na jeseň 2019.

Text a foto: Zuzana PAVELCOVÁ

Pakt o migrácii v ofsajde

Eva ZELENAYOVÁ

Každým dňom pribúdajú informácie o štátoch, ktoré odmietajú podpísať Globálny pakt OSN o trvalej a riadenej migrácii. Ukazuje sa, že ročné pôsobenie šéfa slovenskej diplomacie Miroslava Lajčáka vo funkcii predsedu sedemdesiateho druhého Valného zhromaždenia OSN nebolo až také úspešné, ako sa spočiatku zdalo. Najmä preto, že Valné zhromaždenie OSN vypracovávalo dokument o migrácii aj pod jeho vedením a čoraz viac štátov ho považuje za neprijateľný. Pritom 13. júla 2018 zaň hlasovalo stodeväťdesiatdva členských štátov OSN, s výnimkou USA. Dokument má OSN prijať v decembri tohto roka v marockom Marakéši. Lenže už teraz majú k nemu výhrady mnohé štáty...

Prečo až teraz? Prvý podpredseda SNS Jaroslav Paška to na televíznych obrazovkách zdôvodnil tým, že až v októbri bol dokument sprístupnený verejnosti. Potvrdil to aj europoslanec Richard Sulík, tiež kritik dokumentu. „SNS konštatuje, že konečný návrh znenia Globálneho paktu OSN pre bezpečnú a legálnu migráciu je nevyváženým, kontradiktorickým dokumentom, ktorý zavádzaním nových politických mechanizmov, nástrojov a záväzkov vstupuje do integrity suverénnych štátov a závažne oslabuje ich zvrchovanosť v oblasti regulácie a výkonu migračnej politiky.“ SNS preto požaduje, aby sa kompaktom o migrácii zaoberalo nielen ministerstvo zahraničných vecí, ale aj koaličná rada a NR SR, ktorá by odmietla pristúpenie k tomuto paktu.

M. Lajčák vo svojej obhajobe kompaktu tvrdí, že nie je právne záväzný. Že v nijakom prípade nespochybňuje výlučnú zodpovednosť štátov rozhodovať o tom, kto môže prekročiť hranice. Cieľom podľa Lajčáka je zabrániť tomu, aby ľudia neboli znevýhodňovaní len preto, že sú cudzinci. A uviedol, že v podstate ide o to, aby „naši ľudia, ktorí pracujú ako zdravotné sestry v Rakúsku, Írsku neboli zneužívaní

KOMENTÁR

len preto, že sú cudzinci. A nikto by nemal dostávať nižšiu mzdu len preto, že je migrant“. Podľa oficiálnych údajov dvestopäťdesiatosem miliónov ľudí vo svete sú migranti.

Sulík však má iný názor na záväznosť či nezáväznosť dokumentu, a nie je sám. Tvrdí, že síce článok 7 hovorí o právne nezáväznom rámci spolupráce, ale článok 8 sa začína vetou, že tento globálny rámec vyjadruje náš spoločný záväzok zlepšiť spoluprácu v oblasti migrácie. V bode 16 narátal dvadsaťtri cieľov, z nich každý obsahuje záväzok, po ktorom nasleduje celý rad opatrení a aktivít. SaS sa preto rozhodla predložiť do parlamentu návrh na uznesenie, ktorým by parlament požiadal vládu, aby nepristúpila k tomuto paktu.

Pakt o migrácii veľmi pripomína inú iniciatívu OSN, ktorá už v mnohých krajinách má legislatívnu podobu, a teda aj zákonnú formu vymáhania. Ide o problematiku ľudských práv, rozšírenú o rodovú rovnosť. Niektoré štáty v jej implementácii do národnej legislatívy postúpili tak ďaleko, že z nej vyňali pojem otec a matka a nahradili ho novým rodič číslo jeden a rodič číslo dva. V súčasnosti sa nová talianska vláda opäť vracia k pôvodným termínom a na domácej pôde získava veľkú popularitu. S dotazníkom, v ktorom figuroval rodič č. 1 a rodič č. 2, majú skúsenosť aj slovenskí vysokoškoláci.

Ako prvý urobil kvalitnú analýzu kompaktu sudca Ústavného súdu SR Štefan Harabin. Pripomenul, že podľa maďarského ministra zahraničia Pétera Szijjártóa dokument definuje migráciu ako základné ľudské právo. Na to, či je, alebo nie je záväzný, povedal: „Rozdiel medzi právnym a politickým záväzkom je v tom, že právny záväzok je vymožiteľný právne – súdnou cestou, a jeho prijatie má právne účinky. Politický záväzok je dobrovoľný. Ak sme už záväzok prijali, tak na vynútenie jeho plnenia sa vytvára priestor pre silný politický tlak mocností, ďalších štátov a inštitúcií. V tom je prakticky rovnaká sila tohto záväzku. Vláda nás nemôže presviedčať, že takéto politické záväzky plniť nemusí. Všetci partneri v zahraničí to od nej budú logicky očakávať rovnako, akoby išlo o záväzok právny. V praxi ide preto o záväzok, ktorý bude potrebné alebo plniť, alebo od neho rovnako politicky odstúpiť.“

Z koaličných strán sa zatiaľ priaznivo k dokumentu vyjadrila len strana Most – Híd. Premiér Peter Pellegrini povedal, že Slovensko svoju pozíciu v otázke migrácie nemení. Treba povedať, že odmietavý postoj k podpísaniu dokumentu už vyjadrili okrem USA aj Rakúsko, Poľsko, Maďarsko, Česká republika, Švédsko, Holandsko, Grécko, Chorvátsko, Dánsko, Taliansko, Nórsko, Slovinsko, Izrael, Austrália, Čína, Japonsko, Kórea, Kanada a Bulharsko. Všetci sa zhodujú v tom, že pakt poškodzuje ich národné záujmy.

V toku protirečivého času

Maroš M. BANČEJ

Keď rozmýšľajúci človek prežije na tejto planéte istý počet rokov, zákonite začína porovnávať. Samozrejme, hĺbka a analytický aparát je priamo úmerný počtu týchto rokov. Pokiaľ dvadsaťročný jedinec porovnáva v duchu parametre spotrebnej elektroniky, tak šesťdesiatročný už má dostatok spomienkového materiálu na to, aby porovnával aj tak komplexnú a zložitú veličinu, akou sú napríklad medziľudské vzťahy. Alebo zástoj a význam rôznych profesií v toku času. Osobne sa napríklad stretávam často s tým, že čas od času porovnávam s priateľmi či so známymi úlohu a spoločenský kredit umelcov, konkrétne spisovateľov kedysi a dnes. Na jednej strane musíme konštatovať, že móda celebrít, ktorá v informačnej spoločnosti zažíva svoj vrchol, sa nevyhla ani spisovateľom, no práve tu je transparentne viditeľná aj povrchnosť tejto módy, keď jedným z hlavných kritérií je kritérium ekonomické. Úspech rovná sa peniaze a naopak. Hĺbka myšlienok, posolstvo, inšpiratívny odkaz, apel na to dobré v nás, to všetko sú podružné,

POZNÁMKA

ak nie priam marginálne kritériá pri vytváraní mediálneho obrazu literáta. Lenže do značnej miery sú si za daný stav na vine aj naši majstri pera. Ani v časoch normalizácie sa vtedajšej verchuške nepodarilo tak znesváriť spisovateľov, ako sa to podarilo politickým mágom v prvej polovici deväťdesiatych rokov. Pri vznikaní našej štátnosti sa šermovalo hanlivými označeniami, a to na oboch stranách, spisovateľský stav sa trieštil na stále nové a nové platformy, majetok sa drobil, a áno aj rozpredával. Politici a najmä ich našepkávači iste ani sami nedúfali v taký úspech. Ľudia slova, ktorých sa dovtedajšie režimy v histórii obávali, prepásli šancu vytvoriť akýsi intelektuálny fundament a postupne sa sami vytesnili na periférію verejného záujmu. Pokračujme však v porovnávaní zástojov „kedysi a dnes“. Hneď za spisovateľmi sa mi do klávesnice tlačia novinári. Je to logický prechod, veď nemálo spisovateľov sa živilo a dodnes živí novinárčinou. Aj novinár publicista mal voľakedy iný, trúfam si povedať že spoločensky rešpektovanejší status ako dnes. Samozrejme, aj vtedy sa našlo požehnane konjunkturalistov, trubadúrov socialistických svetlých zajtrajškov aj cynických utilitaristov. Ale až zhruba posledných desať rokov sme svedkami doslova bezškrupulózneho vyznávania hesla: Koho chlieb ješ, toho pieseň spievaj. Ako sme spomínali, táto „prítulnosť k zamestnávateľovi“, či už to bola voľakedy rodná strana, alebo dnes oligarcha vlastniaci periodikum, nie je obci novinárskej cudzia. Dnes sme však svedkami doslova akoby na obdiv vystavovanej mravnej nekonzistencie. Ako totiž inak môžeme nazvať jav, keď novinár nenechá nitku suchú na Rusku, lebo toto prenasleduje, väzní, ba vraždí jeho kolegov opozičných a kritických novinárov. Hrmí v svätom rozhorčení a zvoláva sankcie a pekelné plamene na „Putinov režim“. O nejaký čas špeciálne komando vyslané saudskoarabským princom mučí a napokon zversky popraví novinára kritizujúceho tamojšie pomery. Pokrájajú ho ako na zabíjačke, rozpustia v kyseline a vylejú do kanalizácie. A to všetko dokonca na vlastnom vyslanectve. Čo potom asi robia doma? Ak by ste čakali od toho istého novinára zúrivú novinársku odvetu, plamennú kritiku a volanie prinajmenšom po celoplanetárnych sankciách, nedočkáte sa. Táto mravne naskrz nekonzistentná osoba totiž meria metrom, ktorý mu na chrbtovú kosť pripevnili jeho zamestnávatelia.

SPOZA OPONY

Prečo Juraj Sarvaš stále priťahuje

Dušan D. KERNÝ

Počas týchto dní mnohých spomienkových slávností storočnice konca prvej svetovej vojny, o ktorej stále nevieme dosť, sme boli svedkami výnimočnej zhody okolností. V nedeľu 11. novembra, teda v deň, keď pred sto rokmi kapituláciou Nemecka a Rakúsko-Uhorska sa skončila prvá svetová vojna, sme videli strhujúci film Štyridsaťštyri. Osudy štyridsiatich štyroch popravených slovenských vojakov, väčšinou roľníkov z okolia Trenčína a drotárov z Považia. Hrôzy vojny zasiahli skoro každú slovenskú rodinu. Drámu tých čias dodnes vnímame z množstva mien na pomníkoch po slovenských dedinách. Len v obci, kde žijem, je na pomníku stopäťdesiattri mien padlých, zabitých, dedina pritom mala vyše dvetisíc päťsto duší. Vyše stopäťdesiat mien obetí Veľkej vojny kontrastuje so štyrmi menami padlých v tej druhej...

Film Štyridsaťštyri Paľa Bielika je o vzbure príslušníkov trenčianskeho 71. pešieho pluku, ktorému vraveli drotársky. Jeho príslušníci sa vzbúrili v srbskom Kragujevci. Vidíme v ňom plejádu hercov v plnej sile mladosti – okrem Juraja Sarvaša tiež Ctibora Filčíka, Ivana Mistríka, Viliama Záborského, Magdu Lokvencovú (Husákovú). V nedeľu 11. novembra 2018 som ten film videl v RTVS azda po desiaty raz. Znovu mi behal mráz po chrbte, keď som sledoval ten nezabudnuteľný výkon Ctibora Filčíka, ako odratúva každého desiateho na popravu – rozhodnutie o živote a smrti. Pripomenul som si výskum historika Mariána Hronského o tom, ako sa skutočný dôstojník, ktorého hral Filčík (menoval sa Marx), ukryl po vojne v rodnom Maďarsku. Za prvej čs. republiky sa ho vo vtedajšom horthyovskom režime čs. orgánom nepodarilo vypátrať.

Juraj Sarvaš bol pred vyše šesťdesiatimi rokmi na premiére filmu Štyridsaťštyri v Trenčíne. A zostal inšpiráciou aj pre tamojších folkloristov z Kubry. Aj tento rok na tradičnom jarmoku na historickom námestí Trenčína. Pred vystúpením súborov sa zjaví muž v niekdajšej uniforme trenčianskeho 71. pešieho pluku c. k. armády a preplnenému námestiu prečíta mená zastrelených z Kubry, dnes predmestia Trenčína...

Lenže keď sa spytujete nejedného taxikára v Trenčíne, kde je onen pamätník popraveným v Kragujevci, ktorý nemôžete nájsť, ani jeden to nevie. Azda sa nakoniec budem musieť spýtať syna môjho spolužiaka, ktorý tak výrazne zasa vyhral voľby na primátora tohto historického mesta s bohatými dejinami prvého mesta v našich dejinách, kde tri stavy – šľachta, mešťania a duchovenstvo, pozbierali päťdesiattri zlatých, aby sa vytlačila vôbec prvá obhajoba slovenčiny a slovenských dejín, rázna polemika dubnického farára Jána Baltazára Magina s maďarským prekrucovaním uhorských dejín. Ale prečo hovoriť o filme, o tom, čo bolo v roku 1957 pred vyše šesťdesiatimi rokmi. Veď 12. novembra 2018 mohol človek prísť a osobne sa poďakovať Jurajovi Sarvašovi počas sto šesťdesiateho prvého Poetického večera pri sviečkach, ktorý bol tentoraz venovaný životu a tvorbe Milana Rúfusa pri príležitosti jeho nedožitých deväťdesiatich rokov. Tak ako pri predchádzajúcich sto šesťdesiatich poetických večeroch predstavenie Juraja Sarvaša bolo opäť vypredané. Lístky sa predávajú vždy s dvojtýždňovým predstihom a vždy je beznádejné zháňať vstupenky čo len niekoľko dní pred Sarvašovým večerom v Dome kultúry na bratislavských Kramároch. Teraz to bolo o to strhujúcejšie, že Juraj nebol len scenárista, ale recitoval poéziu svojho generačného druha. Akože nemôže byť zasiahnutý myšlienkami básnika Rúfusa: „Náležím ku generácii, ktorá v každom období vlastného vývinu vyslobodzovala seba i svojich drahých z trosiek nejakého rozbitého ľudského sna.“ Juraj je aj mimoriadne schopný organizátor – manažér, ako sa dnes vraví. K recitácii Rúfusa pritiahol mladú Terku Šustekovú, poslucháčku Fakulty dramatických umení v Banskej Bystrici.

Vidieť v jeden večer filmový výkon mladého Sarvaša v roku 1957 a o deň neskoršie vidieť ho ako sprievodcu životom a dielom Milana Rúfusa znamená byť svedkom človečenskej sily, energie umelca čerpanej z viery a zo slovenského slova. Rúfus sa nám prihovára Sarvašovým hlasom: „A predsa všetko sa lomí na tom, kto sme. Sme Bytosti, alebo sme len tvory?“

SEBAOBRANA

***V** uplynulých dieloch tejto rubriky sme sa zameriavali na prevažne od podvodníkov najviac ohrozenú skupinu obyvateľstva – našich starkých a skôr narodených. Druhou najviac ohrozenou skupinou sú deti. Tie najväčšmi ohrozujú miesta s rušnou dopravou, presuny cez priechody pre chodcov. Sú najviac zraniteľnými účastníkmi cestnej premávky. Aj preto zaujal v nedávnych dňoch vyhodnotený ďalší ročník projektu Záchrana som ja.*

Záchrana som ja

„Cieľom projektu je vrátiť tému prvej pomoci do základných škôl, vzdelávať žiakov v oblasti prvej pomoci, záchrany života a prevencie pred úrazmi," informovala za Falck, neziskovú organizáciu, jej riaditeľka Jana Mračnová. „Poslaním Nadácie Allianz je prispievať k zvyšovaniu bezpečnosti cestnej premávky pre všetkých jej účastníkov, a teda aj deti. Práve preto je nám bezpečnosť na cestách a téma prvej pomoci taká blízka," informovala za Nadáciu Allianz jej riaditeľka Lucia Muthová. Na tému prvej pomoci a bezpečnosti na cestách sa v tomto projekte môžu deti pozrieť svojimi očami a v rámci súťaže o tom napísať príbeh. Je pritom len na samotných deťoch, či to bude rozprávka, reálna historka alebo pôjde o vymyslenú príhodu. Do aktuálne skončeného ročníka sa prihlásilo až tristosedemdesiatjeden slovenských škôl. Bol určený pre školské kolektívy prvého stupňa, ktoré mali pripraviť práce na tému prvej pomoci a bezpečnosti na cestách. V rámci Banskobystrického kraja sa z víťazstva teší jedenásť škôl, v ktorých sa už v najbližších dňoch uskutočnia zážitkové kurzy prvej pomoci pre žiakov, certifikovaný kurz prvej pomoci pre učiteľov a slávnostne im odovzdajú automatický externý defibrilátor. Okrem toho, že jedenásť škôl dostane AED, oboznámia sa s ním aj v rámci kurzu prvej pomoci. Taktiež sa žiaci naučia, ako ošetriť rôzne typy zranení, ktoré sa im môžu stať v škole a jej okolí, a s inštruktormi sa budú zaoberať i prevenciou týchto zranení a bezpečnosťou cestnej premávky. Spoločne si nasimulujú aj dopravnú nehodu, aby sa naučili, ako v takejto situácii zareagovať a zavolať pomoc. Cieľom projektu je vrátiť tému prvej pomoci na základné školy. Vzdelávať žiakov v oblasti prvej pomoci, záchrany života a prevencie úrazov. Ide o projekt, ktorý je vstupnou bránou k šíreniu osvety v tejto oblasti a návratom k jednoduchým, ale veľmi dôležitým krokom prvej pomoci i základným morálnym hodnotám – pomáhať je ľudské. Do súťaže sa mohli prihlásiť všetky triedy prvého stupňa základných škôl. Defibrilátor, kurzy pre deti a žiakov i zájazdy získalo spolu päťdesiat slovenských škôl. Aktivita rozhodne nie je samoúčelná, veľa príkladov z minulosti už preukázalo, že aj deti sú schopné v krízových situáciách zachovať si chladnú hlavu a účinne poskytnúť prvú pomoc.

Ján ČERNÝ

Ivan MRVA o zlomových momentoch a udalostiach slovenského národa

Nemôžeme sa na nikoho vyhovárať

Zhovával sa: Matej MINDÁR – Foto: archív SNN

V tomto roku si pripomíname významné okrúhle výročia udalostí osmičkových rokov, počas ktorých sa vo veľmi významnej miere formovali moderné dejiny Slovákov. Ich význam spočíva v tom, že slovenský národ postupne smeroval k svojbytnosti a samostatnosti.

● Uhorskí jakobíni na konci 18. storočia ako prví prišli s myšlienkou federalizácie Uhorska. Ich návrh počítal aj s vytvorením slovenskej provincie. Čo ich viedlo k takémuto revolučnému návrhu?

Jakobíni boli skôr modernými intelektuálmi svojej doby a ovplyvňovali ich európske myšlienkové prúdy tých čias. Jednou zo zásad, ktoré sa v tomto období aj pod vplyvom revolúcie vo Francúzsku zrodili, bolo, že každý národ má mať svoj štát. V uhorských pomeroch to bolo v vtedy neuskutočniteľné, a tak uprednostňovali federalizáciu krajiny.

● Takmer o polstoročie neskôr prichádzajú na európskom kontinente revolučné roky 1848 – 1849, tzv. jar národov. Ľudovít Štúr spolu so svojimi druhmi 11. mája 1848 v Liptovskom Svätom Mikuláši prijali Žiadosti slovenského národa. Ako si predstavovali štúrovci postavenie Slovenska v tom čase?

Slovensko malo mať svoj národný snem a zároveň vysielať svojich zástupcov do ústredného celouhorského snemu. Tí boli zaviazaní účinkovať na prospech národa, ktorý reprezentovali. O ďalších podrobnostiach týkajúcich sa štruktúry samosprávy sa Žiadosti nezmieňovali. Tie sa presnejšie definovali až v tzv. marcovom prosbopise v roku 1849.

● V júni 1861 na Slovenskom národnom zhromaždení v Martine bolo prijaté Memorandum národa slovenského. V čom sa odlišovalo od štúrovských Žiadostí z roku 1848?

Definovalo autonómne územie na severe Uhorska v podobe Hornouhorského slovenského okolia. Požadovalo vytýčenie jeho južnej hranice, ktorá mala prebiehať po

Riaditeľ Historického ústavu MS docent Ivan MRVA

slovensko-maďarskej etnickej hranici. Vo Viedenskom memorande z decembra 1861, podanom panovníkovi, už presne definovalo nielen územný rozsah Okolia, ale aj jeho správnu štruktúru.

● Rôzne debaty a úvahy o štátoprávnom postavení Slovenska prebiehali aj za hranicami Uhorska. Vedeli by ste povedať, aké predstavy mali trebárs zahraniční Slováci?

Predstavy mali rôzne, najväčšia časť stála na pozíciách Memoranda národa slovenského, teda vytvorenia samosprávneho územia v rámci Uhorska. Niekoľko rokov pred vojnou prišli na pretras aj iné riešenia: slovensko-poľské, slovensko-české, slovensko-maďarské i slovensko-rakúske. Teda, ktorý z okolitých národov nám bude garantovať najvyššiu mieru zvrchovanosti, s tým sa dohodneme na spoločnom zväzku.

● S myšlienkou federalizácie Habsburskej ríše sa pohrával aj následník trónu František Ferdinand d'Este. Aké miesto v jeho návrhu malo slovenské územie?

Bol to v podstate inovovaný projekt Okolia, jeho cieľom bolo oslabenie Maďarov v Uhorsku. Milan Hodža bol poverený pripraviť pre následníka riešenie slovenskej otázky. Ak by sa František Ferdinand dostal na trón, situácia v monarchii by sa radikálne zmenila.

● Čo podľa vás prezidenta Tomáša G. Masaryka a jeho čechoslovakistických stúpencov prinútilo neakceptovať Pittsburskú dohodu, ktorá garantovala Slovákom autonómiu v novom štáte Čechov a Slovákov?

Od začiatku bolo Česko-Slovensko v dôverných českých kruhoch i samotným Masarykom a Benešom projektované ako obnovený český štát rozšírený o Slovensko. Je málo známe, že časť českých politických vodcov snívala o podiele na nemeckých kolóniách. Tie si však delila Británia s Francúzskom, pražskej garnitúre zostalo Slovensko.Niektorí českí predstavitelia nás považovali za kolóniu, čo samozrejme nebolo správne.

● Až po takmer dvadsaťročnej existencii prvej ČSR v roku 1938 nakoniec pražská vláda akceptovala, treba podotknúť v nepriaznivej medzinárodnej situácii, vyhlásenie slovenskej autonómie 6. októbra 1938 v Žiline. Ako ju vnímal prostý slovenský ľud?

Slováci mali šancu získať samosprávu, keď získali priestor rozhodovať o svojom smerovaní samostatne. Bolo to v rokoch 1918, 1938, 1968 a v roku 1990 – 1992. Nepriaznivá medzinárodná situácia bola pre nás v týchto rokoch výhodou. Slovenský ľud privítal autonómiu s nadšením a s autonómiou boli upokojení aj Česi. Obávali sa totiž, že Slováci 6. októbra 1938 po dvoch desaťročiach zlých skúseností vyhlásia samostatný štát.

● Počas druhej svetovej vojny slovenský politický ilegálny odboj v prvej Slovenskej republike počítal s obnovením Česko-Slovenska po kapitulácii Nemecka. Treba povedať, že Slovensko videli ako rovnocenného partnera s českým národom v spoločnom štáte. Prečo sa potom opäť nenaplnili očakávania slovenských politikov?

Obnovenie Česko-Slovenska po skončení vojny pripúšťal aj prezident Tiso, ak veľmoci nepodporia slovenskú samostatnosť. Rád by ho však obnovil na platforme 6. októbra. Typická slovenská nesvornosť, vplyv Prahy, boj medzi stranami a frakciami zapríčinili redukciu slovenskej zvrchovanosti v rokoch 1945 – 1948. Napokon pražskí komunisti tvrdo zúčtovali so slovenskými komunistami, ktorí chceli pre Slovensko udržať aspoň minimum právomocí.

● Do akej miery prispel Alexander Dubček a jeho politika k federalizácii Česko-Slovenska v roku 1968?

Každé politické uvoľnenie Slováci využili, aby získali autonómne postavenie, heslo Slovensko Slovákom platilo aj v šesťdesiatom ôsmom roku. Už v polovici marca 1968 sa na SNR debatovalo o federalizácii. Z Prahy sa ozývalo: Nejprve demokratizace pak federalizace. Spontánny pohyb na Slovensku sa však už nedal zastaviť. Na domy a chodníky sa písalo ČSF a kreslil sa pôvodný slovenský znak, ktorý bol od roku 1960 v podstate zakázaný. A aj napriek vpádu vojsk Varšavskej zmluvy sme získali federáciu, hoci z nej po dvoch rokoch zostalo len torzo.

● Vznik Slovenskej republiky v roku 1993 je vyvrcholením snáh slovenského národa o jeho samostatnosť a suverenitu. Ako by ste zhodnotili jej dvadsaťpäťročný príbeh?

Boli tu udalosti dobré, menej dobré a aj zlé – ako za každého režimu. Ale ak sa stali aj zlé veci, zodpovední sme za ne najmä my sami, už sa nemôžeme na nikoho vyhovárať.

O ČOM JE REČ

Kampane sú hotová pliaga

Peter ŠTRELINGER

*„**N**eznášam kampane. Kampane sú pliagou našej spoločnosti. Kampane sú rozličné. Najnovšie je v móde kampaň proti malomeštiactvu, ďalej kampaň proti korupcii, trochu sa utíšila kampaň proti protekcionárstvu..." Tieto slová som napísal v úvode titulnej satirickej poviedky knihy Zbožňujem svojho šéfa. A za tým si stojím. Len si uvedomte: je to slušné viesť kampaň proti slušným ľuďom, ktorí organizovali protesty „Za slušné Slovensko"? Len sa pozrite na tie ušľachtilé tváre, veríte tomu, že ich mohol niekto zneužiť? To, že ich vyšetruje polícia, dokonca špeciálna policajná agentúra, teda NAKA, nemožno pomenovať ináč ako – kampaň! Pochybujem, že ich činnosť riadil a platil ktosi zo zahraničia, dokonca americký miliardár George Soros. Aj keď to tvrdí bývalý predseda vlády SR – a ten by mal byť dobre informovaný. Možno ktosi v kútiku duše zaváha: ale veď tie protesty nevznikli len tak – ozvučené tribúny, obrovské transparenty, vyrobené odznaky, toto musel ktosi zaplatiť. Nie, milí moji. To bolo spontánne, slobodné rozhodnutie slobodných ľudí. Ak tomuto neveríte, čo píšem, len si spomeňte, načrite do svojej pamäti, ako to bolo napríklad v roku 1989, teda pred dvadsiatimi deviatimi rokmi počas našej nežnej, zamatovej, farebnej revolúcie? Nie, nebudem vás ďalej mystifikovať, hoci sa mi ďalej žiada pokračovať v tejto tentoraz satirickej glose. Ale teraz vážne, toto už nebude satira! „Tvrdenie, že 17. novembra bola v Československu spontánna revolúcia obyvateľstva proti vláde KSČ, je základom mystifikácie tejto udalosti. Faktom zostáva, že politický prevrat pripravovali zasvätení približne od júna 1988. Varianty tejto udalosti – nežnej revolúcie – vypracovávali už od previerok v KSČ v rokoch 1969 až 1970. Zintenzívnili ich od založenia Charty 77." Toto bol citát z knihy Miroslava Dolejšího Svätosti temnôt. Myšlienky autora tejto analýzy nestratili aktuálnosť ani po vyše štvrťstoročí. Medzitým sa udialo na našom starom kontinente, teda Európe, množstvo udalostí, ktoré majú dosť podobný scenár, ako bol prevrat v bývalom Česko-Slovensku. Spomeňme bývalú Juhosláviu, kde bol ten prevrat na rozdiel od nášho štátu poriadne krvavý, alebo Ukrajinu. Pripraviť prevrat je, zdá sa, stále dosť výnosný obchod. Pristavím sa pri faktoch, o ktorých som už viackrát písal v minulosti. V roku 2008 publikoval vo francúzskom ľavicovom týždenníku Le Nouuvel Observateur Vincent Jauvert rozsiahlu reportáž – Šokujúce priznania: Američanmi platení revolucionári. Hlavnými hrdinami reportáže sú aj niektorí ľudia zo Slovenska. „Vývozcovia revolúcie," ako píše autor reportáže, „majú na zvrhnutie despotov Východu unikátny know-how pozostávajúci zo sofistikovanej zmesi nenásilnosti, marketingu a fund raisingu (zberu prostriedkov)." Experti revolúcie verbujú aktivistov, najmä mladých ľudí. Tí sú odvážni, nemajú majetok, nemajú teda čo stratiť, iba ak život, ale to si v mladosti málokto uvedomuje. A opäť: vráťme sa do roku 1989. Na Slovensku sa moci ujíma VPN, teda Verejnosť proti násiliu, ak si už niekto nepamätá. Medzi revolucionármi hrali prím deti komunistických funkcionárov. Tí sa presadzujú aj v médiách. Napríklad Alexej Fulmek, syn vysokého úradníka RVHP v Moskve, redaktor denníka Smena, spoluzakladateľ denníka SME. Dnes je Alexej Fulmek riaditeľom najväčšieho vydavateľstva na Slovensku Petit Press, ktoré vydáva aj denník SME. A jedným z riaditeľov a členom predstavenstva Media Development Investment Fund (MDIF). Spolu s Fulmekom je v predstavenstve aj istý Houston Spencer, riaditeľ strategických operácií Open Society Foundation George Sorosa. Teda Fulmek sedí v predstavenstve tejto americkej neziskovky spolu s ľuďmi, ktorí pracujú pre lobistické nátlakové organizácie, aby v záujme USA presadzovali zmeny režimov v rôznych krajinách sveta. Aj na Slovensku! Mimochodom, organizátormi manifestácie „Za slušné Slovensko" a pochodu na úrad vlády 2. marca 2018 boli napríklad Peter Nagy, projektový manažér Petit Press, s manželkou Katarínou Nagy Pazmány. Nemenujem ďalších, lebo nenávidím kampane...*

Literárny týždenník, významný časopis Slovákov, oslavuje tridsať rokov

Príklad nevďaku a nezáujmu politikov

Ján ČOMAJ – Fotografia: hlavička LT

V druhej polovici minulého storočia mali slovenskí spisovatelia okrem niekoľkých literárnych a literárnovedných časopisov aj týždenník, ktorý sa krátko po svojom zrode stal pre vtedajšiu vládnu elitu postrachom – Kultúrny život. Roky jeho vychádzania sú spojené s takými menami slovenskej literatúry a žurnalistiky, ako boli Ladislav Mňačko, Roman Kaliský, Pavol Ličko, Juraj Špitzer, Pavol Števček, a z jeho „druhej kapitoly“, keď sa na sklonku totality podarilo obnoviť jeho vychádzanie, ale len pod zmeneným názvom (medzi „normalizátormi“ by bol pôvodný titul priam strašidlom), Vincent Šabík, Jozef Bob, Ján Majerník, Ľuboš Jurík, Drahoslav Machala, Iva Kerná a veľa ďalších skvelých novinárov, editorov a publicistov.

Odvtedy minulo tridsať rokov a Literárny týždenník napriek úplnému nezáujmu politických kruhov, ľuďom, ktorí aj vďaka jeho pričineniu sedia vo svojich kreslách, nielen vychádza, ale okrem toho, že je zrkadlom súčasnej slovenskej a svetovej literárnej tvorby kriticky, uvážlivo a nekompromisne odráža politické a sociálne problémy súčasného sveta a Slovenska.

■ **NEÚCTA K VLASTENECTVU**

Keď ma redakcia Slovenských národných novín oslovila, aby som pre čitateľov matičného týždenníka jubileum bratského časopisu pripomenul, už aj preto, že zhodou okolností mám tú česť byť členom redakčnej rady oboch týchto slovenských a Slovensku oddaných periodík, povedal som si, že hoci sa to možno pri narodeninách veľmi nepatrí, ale poviem si od srdca, čo si o postavení Literárneho týždenníka v súčasnej slovenskej spoločnosti myslím, bez ohľadu na to, že som to vyslovil aj v ankete Literárneho týždenníka. Žasnem, že vychádza. Obdivujem priateľov, čo sa o to starajú. A neviem pochopiť tých, ktorým – aspoň tak sa to javí – na jeho existencii a úrovni nezáleží.

Po stáročnom úsilí mať svoj štát, po troch desaťročiach demokratických pomerov v spoločnosti, a dokonca dlhých rokoch sociálnodemokraticky a národne orientovanej vlády neviem pochopiť, kde sa vzal ten laxný pomer štátnej moci k spisovateľom. A aby tento jav bol ešte absurdnejší, tak menovite k tým, ktorí sa tvorbou a postojmi netaja národným povedomím a sociálnou orientáciou. Čosi absurdné. Prirodzene by som to takto nenazval za Tótha či Krajcera, ale je smutné konštatovať, že starosti slovenskej spisovateľskej obce si vypočul a riešenie sa snažil nájsť za celé „dejiny“ slovenského ministerstva kultúry akurát vari Ivan Hudec, zrejme aj vďaka tomu, že sám je spisovateľ. Lenže odvtedy minulo štvrťstoročie!

■ **PATÁLIE S BUDOVOU**

Očividný nezáujem o život spisovateľskej obce zo strany štátnych inštitúcií, ministerstva kultúry predovšetkým, sa prejavil najmä vtedy, keď nejakí špekulanti v Asociácii organizácií slovenských spisovateľov a potom aj vo vedení najstaršieho a najväčšieho slovenského spisovateľského združenia – vyše štyristočlenného Spolku slovenských spisovateľov – zamýšľali predať vlastnú budovu a navyše vymyslenej firme. Novým majiteľom sa to sčasti podarilo. Získali polovicu budovy a skôr, ako sa spisovatelia zmohli na protest, stihli prerobiť aj Klub spisovateľov na erotický salón a päťposchodovú budovu, dielo významného projektanta prof. Ing. arch. Jozefa Lacka, o. i. autora bratislavského Mostu SNP, chystali zmeniť na najväčší slovenský kupleraj. Iba zásluhou enormného úsilia nového vedenia Spolku slovenských spisovateľov sa to nepodarilo. Po celé tie roky však noví spolumajitelia neodvádzali Spolku slovenských spisovateľov polovicu z tržieb za nájomné, ktoré je v totálnom centre mesta vysoké a dovtedy z veľkej časti zabezpečovalo riadny chod organizácie, jej vydavateľstva aj dvoch časopisov spolku – Literárneho týždenníka a Dotykov. To bola (a dodnes je) riadna rana. Istotne, formálne malo ministerstvo pravdu, ak vraví, že nezasahovalo, lebo šlo o majetkovoprávny spor medzi súkromnou spoločnosťou a organizáciou spisovateľov, do toho sa úrady nemajú čo miešať. V demokratickej spoločnosti, či práve v nej, musí platiť však aj hľadisko morálky ako diakritického, a teda najvyššieho z princípov!

■ **OHROZENÁ EXISTENCIA**

Spor roky ohrozuje existenciu Spolku slovenských spisovateľov a náramne poznačil jeho vydavateľstvo a Literárny týždenník. Tu už reálne môžu pracovať len dôchodcovia, lebo za dvesto či tristo eur mesačne by to, prirodzene, nikto iný nerobil.

Ak tento časopis má tridsať rokov, ak stále vychádza svieži a vždy má čo povedať literatúre, umeniu i životu, spisovateľom, umelcom, ľuďom kultúry i politiky, tak je sám osebe vlastnou existenciou paradoxom doby: akoby ho nechceli či aspoň nemali za nič dokonca tí, ktorí aj vďaka nemu sú, kde sú. Lebo tento časopis presadzoval demokratické princípy a slovenskú štátnosť, keď ešte cikali do piesku alebo dvorili prvej frajerke. Zazdalo sa mi, že sa brieždi, len sa to bojím povedať nahlas, aby som to neodplašil.

BESEDNICA

Pravidelne s výročím 17. novembra 1989 sme svedkami, ako sa postupne obrusujú niekdajšie ešte čerstvé dejinné hrany tohto kľúčového dátumu pre Slovensko na rozhraní dvoch storočí. Nadšené slová o vzopätí ľudu a porážke komunistickej totality už neznejú tak hrdinsky vo svetle vtedajších geopolitických procesov. Čoraz viac si ľudia kladú otázku, čo bolo vlastne za všetkou tou nehou, za štrnganím kľúčmi a v podstate bezbolestnom prechode moci z jedných rúk do druhých, pričom, ako sa ukazuje, boli to často tie isté ruky, len v iných rukavičkách.

Tribúni z tribún

Čoraz viac ľudí sa pozastavuje nad tým, čo sa zmenilo a najmä čo sa zmenilo na lepšie? Stačí si zobrať ako porovnávací etalón povedzme kultúru. Veď boli to najmä umelci, teda v prvom rade herci, potom výtvarníci, hudobníci a časť spisovateľov, ktorých sme v tých búrlivých novembrových dňoch brali ako lídrov „revolučného pohybu“. Áno, diktát takzvaného „socialistického realizmu“ ako prikázanej tvorivej metódy bol odstránený. Popravde, v osemdesiatych rokoch už aj tak nefungoval a bol prakticky ako umelecký etalón mŕtvy. Bola odstránená cenzúra. Áno, najmä v prvej polovici deväťdesiatych rokov nastal doslova nebývalý umelecký kvas a vyrojilo sa množstvo kultúrnych a umeleckých periodík, zoskupení, akcií. Položme si otázku, čo z toho prežilo oceľovú škrtiacu obruč tvrdej orientácie na ekonomický profit dodnes? Tých pár časopisov o kultúre a umení, ktoré prežili, krčia sa kdesi v kútoch nemnohých alternatívnych kníhkupectiev, v stánkoch prevláda bulvár a komercia. Kedysi slávne rozbehnuté súťaže a festivaly väčšinou zakapali na nedostatok financií a prežili len tie s komerčnou alebo ideologickou podmurovkou. Prípadne s oboma. A čo herci? Tribúni z novembrových tribún? Lietajú z jedného televízneho seriálu do druhého, ako keby súťažili, ktorý sa zapletie do ešte väčšej komerčnej slabomyseľnosti ako jeho kolega. Kedysi hrdé stavovské umelecké organizácie a zväzy rozpredali svoje nehnuteľnosti, rozvadili sa pri delení neexistujúceho finančného koláča a dnes spolu s niekoľkými členmi v prevažne seniorskom veku už pre verejnosť nemajú takmer žiadnu váhu. Nože si spomeňme, kedy sa nejaké osobnosti z radu spisovateľov vyslovili verejne k aktuálnemu pálčivému problému? Tých problémov máme veru dosť a aj osobnosti by sa ešte stále našli. Akurát nemajú platformu, z ktorej by sa ozvali, keďže patent na platformu, právo na novodobé tribúny si osobujú už iní ľudia. Spolu s právom na názor, ktorý je jediný správny a hodný publicity. Tá 17. novembrom pochovaná cenzúra vstala z mŕtvych. Podobne ako sa stranícki aparátnici stali podnikateľmi, cenzúra sa premenovala na korektnosť. A to je zatiaľ hlavným odkazom novembrových dní spred dvadsiatich deviatich rokov. O rok si pripomenieme okrúhle tridsiate výročie 17. novembra. Nie je to príležitosť nahlas vysloviť túžbu po zmene?

Maroš M. BANČEJ

Jubilejná filatelistická výstava C-S Salón 2018 na Bratislavskom hrade

Ďalšie poníženie a zneviditeľnenie Slovákov

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: zdroj Infofila

Pripomínanie jubileí je skôr emotívna než pragmatická záležitosť. Národy sa vracajú k slávnym okamihom svojich dejín, k slávnym rodákom, aby sa povzbudili vo svojej súdržnosti, odhodlaní ísť cestou svojich predkov. Pri vzniku druhej Slovenskej republiky si tento vitálny odkaz dali do preambuly Ústavy SR jej tvorcovia: „My národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov...“ Veriaci sa dokonca modlia: Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane. Ale rok 2018 akoby bol rokom, ktorý toto všetko má poprieť. Jubilejná filatelistická výstava C-S SALON 2018, ktorá sa konala na Bratislavskom hrade od 27. októbra do 4. novembra, pobúrila nejedného Slováka.

Organizátorom výstavy bolo Združenie klubov filatelistov Bratislavy a spoluautorom Slovenská pošta, a. s., POFIS.

■ **MINULI CIEĽ**

Nuž, zberateľstvo môže slúžiť na uchovanie hmotného kultúrneho dedičstva i na budovanie národného povedomia, ale C-S SALON 2018 sa tomuto ušľachtilému poslaniu ani len nepriblížil. Svedčí o tom samotná pozvánka, ktorá avizuje, že výstava sa uskutoční pri príležitosti „100. výročia vzniku Československej republiky, 100. výročia vydania prvej československej poštovej známky a 25 rokov známkovej tvorby Slovenskej republiky“. Konštatovanie 25 rokov známkovej tvorby Slovenskej republiky by sa ešte ako-tak dalo prehliadnuť, ale okruhy panelových sekcií v nijakom prípade: „Slovensko v Rakúsko-Uhorskej monarchii; Slovensko a 1. sv. vojna; Československý odboj počas 1. sv. vojny – Rusko, Francúzsko, Taliansko; Vznik Československa a začleňovanie Slovenska do nového štátu; Prvé československé známky – Hradčany; Československo 1918 – 1939, viaceré vydania so vzťahom k Slovensku; Československo počas 2. svetovej vojny; Československo 1945 – 1992; Slovenská republika 1993 – 2018.“

Nemožno pochybovať o tom, že rok 1918 sa na Slovensku využíva na popretie existencie prvej Slovenskej republiky. Dokazuje to aj hysterická reakcia istých kruhov na zaradenie prvého slovenského prezidenta Jozefa Tisa do televíznej ankety Najväčší Slovák. Filatelisti išli ešte ďalej a vôbec neuviedli prvé slovenské známky vydávané v rokoch prvej Slovenskej republiky. Jej existenciu dokonca nazvali Československo počas 2. svetovej vojny. Reakcie nedali na seba dlho čakať, aj keď hlavný mediálny prúd si túto nehoráznosť vôbec nevšimol. No z televíznych obrazoviek sa občan dozvedá o zhubnom vplyve tzv. alternatívnych médií, ktoré vraj šíria klamstvá a polopravdy. Lenže kde sú tie pluralitné médiá? Na obrazovky sa ani náhodou nedostanú odborníci s iným názorom, než šíri hlavný prúd. Akú má občan možnosť uplatňovať ústavné právo podľa článku 26, ktorý hovorí, že „sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené“?

Poštové známky a filatelia ako zberateľský odbor sa tešia všeobecnému záujmu

■ **OSTRÝ PROTEST**

Ostrý protest proti „ukrytiu prvej Slovenskej republiky pod názov Československo za 2. svetovej vojny poslal predsedovi organizačného výboru Ing. Miroslavovi Bachratému predseda organizácie politických väzňov (PV ZPKO) Ján Litecký Šveda. Toho odsúdenie výstavy prekvapilo a vo svojej reakcii uviedol, že „kontinuita ČSR je podľa súčasnej historiografie nepochybná“. Litecký Šveda to komentoval slovami: „Taký blud, že ČSR mala v rokoch 1939 – 1945 právnu kontinuitu, môžu šíriť iba tí najväčší českí šovinisti...“ Historička Emília Hrabovec sa pridala: „Temer takú istú odpoveď som dala Ministerstvu vnútra SR, ktoré ma ako prodekanku fakulty pozývalo na, oslavy storočnice Československa‘. Odpísala som im, že sa nemienim nijako podieľať na oslavách neexistujúceho štátu, ktorý chcel slovenský národ zlikvidovať v jeho národnej existencii...“

Exposlanec NR SR Jozef M. Rydlo predstaviteľovi výstavného výboru Bachratému napísal: „Emisie poštových cenín predsa odrážajú právnu realitu, nie fikcie trebárs aj ‚renomovaných‘ historikov. Druhá svetová vojna vypukla dávno po tom, čo Česko-Slovensko prestalo existovať aj de facto aj de iure. Pochopiteľne, na území tohto zaniknutého štátu pošta fungovala, nebola však ani česká, ani československá, ba ani česko-slovenská, ale na Slovensku to bola pošta slovenská. Ani ja nemám v úmysle vnucovať vám svoj názor, ale štát je štát, teda presný právny pojem, nie predstava, zdanie či výmysel.“

■ **ZJAVNÉ MANIPULÁCIE**

Organizátori výstavy C-S SALON 2018 sa dopustili niekoľkých zjavných, a iste nie náhodných manipulácií. Litecký Šveda požiadal organizátorov, aby sa za výstavu „ospravedlnili širokej verejnosti a konečne napravili komunistické propagandistické číslovanie slovenských známok a začali ich číslovať tak ako celá odborná Európa a svet. To znamená, že slovenská známka č. 1 je modrý Štefánik, vydaný 30. 3. 1939“. V reakcii organizátorom okrem iného píše: „Vrcholom toho, čo je uvedené na pozvánke, nie je ani zďaleka to, že napr. Rakúsko-Uhorsko je písané so spojovníkom, no Československo ani náhodou, ale že prvá Slovenská republika je ukrytá pod názvom Československo počas 2. svetovej vojny. Okrem toho, že je to donebavolajúca hlúposť, založená na alchymistických teóriách slovenských komunistických a českých šovinistických historikov, stručne povedané hlupákov bez akéhokoľvek bádateľského étosu, je to aj hrubá urážka Slovákov ako štátotvorného národa.“

BESEDNICA

Nemala baba roboty, obšívala vecheť. Je radosť dívať sa a počúvať, že za naše dane sa robí vrcholná politika na najvyššej možnej úrovni. Radového občana potešilo, keď sa dozvedel, že Ústavnoprávny výbor nášho parlamentu sa zhodol na definícii antisemitizmu. Radového preto, lebo vystál rad na jarmočný burčiak. S plastovou fľašou a plastovým pohárom zasadol teda radový občan za plastový stôl na námestí. Mohol začať zodpovedne zvažovať vážnosť tém, ktorým sa venujú naši vyvolení za jeho peniaze. Je síce pravda, že existuje niečo ako internet. Vysvetľovaním výrazov v rámci neho sa dá obrátiť napríklad na Wikipédiu a množstvo slovníkov cudzích slov v rôznych rečiach. Ich definície, samozrejme, môžu byť neúplné, nedostatočné, nevhodné, takže každý pojem bude potrebné prehnať cez naše parlamentné výbory. Až potom si budeme istí, že na Slovensku vieme, čo hovoríme a o čom hovoríme.

S výrazmi opatrne

Horúcu tému na schvaľovanie v parlamentných výboroch nadhodil istý islamský klerik. V nejakej blízkovýchodnej televízii vyložil teóriu tvaru Zeme. Nie zemegule, lebo guľa to určite nemôže byť. Aspoň podľa jeho úvah. Okrem iných dôkazov použil aj klasický argument – keby to bola guľa, ľuďom naspodku by sa vyliali poháre. Pokiaľ by nespadli dole na chrbát veľkej korytnačky. Pravdepodobne myslel poháre plné ovčieho mlieka. V našom prípade po neopatrnom drgnutí do plastového stola sa radovému občanovi vylial burčiak. Večná ho škoda, taký mladý, ani vínového veku sa nedožil. Takže niektorý z parlamentných výborov by mal prerokovať, aký je tvar toho, po čom chodíme. Istota je istota.

Vzrušujúca téma je tiež pojem minimum. Minimálna mzda. V hrubom bude raz päťstodvadsať. Z tých si odkrojí hneď niečo štát, niečo poisťovne, a keď sa radový pracujúci občan radostne dopracuje k zvýšku, odovzdá štátu naspäť pri nákupoch pätinu na DPH. V temnom období feudalizmu to bol desiatok. Predsa len sme urobili krok dopredu k „dvadsiatku“. Takže po všetkých poplatkoch skutočne zostane radovému občanovi minimum. Najmä v porovnaní s rakúskym minimálnym dôchodkom tisíc eur na mesiac. Grécky tisícšesťstoeurový dôchodok po všetkých okresaniach je iná káva. Najmä, keď väčšinou nemusia kúriť cez zimu. To by vydalo aj na burčiak zo skleneného pohára. A to Gréci majú tristo bojových lietadiel, z toho polovicu stíhačiek. To je stopäťdesiat kusov. Počet obyvateľov jedenásť miliónov. Ťažko povedať, ako to robia. Žeby sa u nich menej kradlo? Ťažko povedať takto pri burčiaku, keď ho človek nepije pod Akropolou...

Spomedzi ďalších mnohých tém by parlamentné výbory mohli prerokovať a upresniť módny pojem slušný a slušnosť. Čo je to slušnosť? Je to iba stav, keď slušný človek je slušný? Lebo sú aj ďalšie možné stavy: slušný človek je neslušný alebo neslušný človek je slušný. Alebo sa tak tvári. Ako vyzerá slušné Slovensko? Poslušný je od slova slušný? Aj burčiak z Iršaja bol toho roku slušný. Dosvedčí každý radový občan, ktorý žije a pije na slušnom Slovensku. Uvidíme, ako parlamentné výbory rozhodnú. Dovtedy opatrne so slovami, používajme len overené výrazy. Povedzme: „Nazdravie!“

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Voľby do samosprávnych orgánov miest a obcí nastolili celý rad otáznikov

Toľko víťazov ešte nebolo

Zhovával sa Ľudovít ŠTEVKO – Foto: archív SNN

Spisovateľ a publicista Roman MICHELKO je autor niekoľkých knižných zbierok filozoficko-politologických esejí a stoviek štúdií z oblasti politológie, filozofie a histórie. Jeho pamäť i kritický rozhľad mu slúžia aj pri posudzovaní aktuálnych udalostí nášho občianskeho a politického života.

● Lídri politických strán sa predháňajú v neplodných prekáračkách, v ktorých sa všetci vyhlasujú za víťazov. Kto je vlastne víťaz a kto porazený v komunálnych voľbách?

Toľko víťazov, ako sa vyhlásilo po týchto komunálnych voľbách, Slovensko ešte asi nepoznalo. Samozrejme, je to akýsi stranícky kŕč, ktorý si chce privlastniť víťazstvo, ale celkom jednoznačne treba povedať, že stranícki kandidáti prehrali a vyhrali nezávislí. Voľby ukázali, že ani súčasná koalícia, ani súčasná opozícia nemajú šancu získať väčšinovo podporu ľudí, že šancu má akási tretia sila.

● Lenže tá tretia sila nie je vždy nezávislá. V komunálnych voľbách nebolo zriedkavé, že ak sa v predvolebnej kampani objavil perspektívny nezávislý kandidát na primátora prilepila sa na neho politická strana. Nie je to zvláštne?

Niekedy to bolo tak, že keď vyrástla nejaká výrazná stranícka osobnosť, a tá politická strana sa časom ukázala ako toxická, tak sa osobnosť odstrihla od strany a kandidovala ako nezávislá. Dnes je to naopak: Stranícke centrály chodili za osobnosťami a pýtali sa, či ich môžu podporiť. Klasický prípad je Matúš Vallo, ktorý si dva a pol roka robil kampaň a potom sa k nemu priplichtili Beblavý so Štefunkom, aby po voľbách lízali smotanu. Taký istý prípad je Ján Nosko z Banskej Bystrice – ten by určite zvíťazil aj bez podpory nejakých strán, ale umožnil, aby ho podporila politická strana. Jediná rýdzo stranícka kandidátka uspela v Prešove. Staronová prešovská primátorka Andrea Turčanová bola vždy v KDH, hlásila sa ku KDH, je funkcionárka KDH aj zvíťazila ako nominantka KDH, hoci so širšou koaličnou podporou.

● Domnievaš sa, podobne ako niektorí analytici, že Matúš Vallo bol zo všetkých kandidátov na post primátora hlavného mesta najlepšie pripravený?

Vzdelaním a profesiou je architekt a urbanista. Už pred šiestimi rokmi sa vyjadroval kriticky k verejnému priestoru. Kritizoval developerské projekty, búranie PKO... Pred vyše dvoma rokmi, keď ešte o Progresívnom Slovensku aj strane Spolu nikto ani netušil, začal sa uchádzať o post primátora. Združil okolo seba tím odborníkov, napísal šesťstostranovú knihu a treba mu uznať, že mal jasnú víziu, ako ďalej treba posunúť Bratislavu. Iná vec je, že mal na kampaň veľký objem finančných prostriedkov, ktoré zjavne nemohol mať z vlastnej kapsy. Nakoniec jeho hlavný sponzor Eset je všeobecne známy. V každom prípade bol podstatne odborne fundovanejší ako mediálna celebrita Václav Mika, ktorý stratil predchádzajúci post riaditeľa RTVS a tak potreboval nejakú ďalšiu hračku. Povedal si, čím som ešte nebol? Tak teda budem primátor...

● Jednému z predchádzajúcich riaditeľov televízie to však vyšlo.

Áno, Richardovi Rybníčkovi to vyšlo. Prišiel do rozvráteného mesta takmer pred nútenou správou a napriek jeho autoritatívnym spôsobom sa mu podarilo veci stabilizovať a tretíkrát ho zvolili v Trenčíne za primátora. Ďalší bývalý „mediálny expert“, bývalý šéf rady RTVS Miroslav Kollár, druhýkrát veľmi tesne vyhral v Hlohovci. Mika si zrejme myslel, že šéfovanie vo verejnoprávnej inštitúcii ho predurčuje na víťazstvo v komunálnych voľbách. Podobne ako Mika nepochodila v minulosti aj ďalšia celebrita – Milan Kňažko. Predsa len do istej miery zapôsobila súdnosť ľudí, aj keď si o Bratislave nič dobré nemyslím. Dlhoročný člen SDKÚ a bývalý vicežupan Ivo Nesrovnal, ktorý išiel v minulých obdobiach neskutočne po krku primátorovi Ftáčnikovi, v týchto voľbách pohorel.

„Komunálne voľby odhalili kŕč politických strán, ich fungovanie na komunálnej úrovni. Jednoznační víťazi volieb sú nezávislí kandidáti,“ hodnotí politológ Roman MICHELKO.

Zlyhal po ľudskej stránke, jeho najväčšie pochybenie bolo v tom, že nedokázal komunikovať so zastupiteľstvom. Každý, kto chce šéfovať mestu či obci, musí si uvedomiť, že samospráva nie je monokratický orgán, nie je to ministerstvo či firma, kde šéf rozhodne a ostatní počúvajú, tam musí komunikovať, rokovať a presviedčať, ak chce niečo presadiť.

● Vstup do komunálnej politiky mal asi najlepší Matúš Vallo, v tom sa môžeme zhodnúť. Ale neprekážala ti víťazná tlačovka politických strán Progresívne Slovensko a Spolu, na ktorej potľapkávali po pleci nového primátora Bratislavy, akoby to bol ich výtvor?

Keď by sme mali porovnávať všetky programy, koncepciu, vízie, tak Vallo bol na tom asi najlepšie, ale mňa odradili tie politické figúrky okolo neho. Bol trápny pohľad na Štefunka a Beblavého, ktorí vyvolávali dojem, že Vallo je ich zaslúžený skalp. Myslím si však, že Vallo sa nestal primátorom ich zásluhou, jemu by k víťazstvu bolo stačilo, že sa stal miláčikom bratislavskej kaviarne, čo je veľmi silná zložka voličskej základne v tomto meste.

● Kandidát širokej koalície pravicových strán v Bratislave neuspel napriek tomu, že hlavné mesto Slovenska bolo vždy naklonené doprava. Čomu sa to dá pripísať?

Ak hovoríme o Jánovi Mrvovi, kandidátovi tzv. demokratických pravicových síl, treba povedať, že sebavedomie tohto pána vyplývalo z predstavy, že sa aj v jeho prípade uplatní Drobov model. Juraj Droba nikdy nebol favorit do župných volieb, veď pred voľbami do VÚC jeho preferencie siahali najviac na štvrtú priečku v rebríčku a napokon sa stal županom, a to bez najmenších skúseností s lokálnou či regionálnou politikou. Mrva si veril, myslel si, že tento efekt bude v Bratislave fungovať aj v mestských voľbách a intenzívne si obchádzal širokú stranícku koalíciu. A nekritické, servilné, tupé, pravicové stranícke stádo ho urobili lídrom. Nepomohlo mu to – vybuchol. Čo platilo na župe, neplatilo v meste.

● Čo sa dá povedať o nástupe tzv. hipsterov v slovenských komunálnych voľbách? Spisovateľ Norman Mailer opísal hipstera ako nihilistického bohéma vo svojej eseji Biely černoch Hipster. Tento pojem je dnes, pravdaže, významovo posunutý, ale navonok predstavuje napríklad takého bradatého človeka v klobúku, akým je primátor Trnavy, ktorý sa preháňa mestom na starom bicykli svojho deda...

Ján Bročka, ktorého médiá už v roku 2014 označili za hipstera, sa stal primátorom už druhýkrát, pričom celkom vygumoval z mesta KDH, ktoré tam dovtedy absolútne dominovalo. Dnes je KDH v Trnave marginálna strana. Niečo podobné sa stalo v Nitre, kde neskončený programátor aktivista Marek Hattas prekvapujúco porazil trojnásobného primátora Juraja Dvonča.

● Nielen v Nitre, ale aj v Bratislave zaznamenal Smer-SD ešte väčšiu nepríjemnosť: tu neobsadila najsilnejšia politická strana ani jediného kandidáta na post starostu mestskej časti.

V Bratislave prehral Smer kontumačne, pretože nepostavil kandidáta. To sa ešte nestalo, odkedy strana existuje. Dnes je Smer na ťažkom zostupe vo veľkých a v stredných mestách.

Ak bude mať strana vo svojom vedení toxické osoby, tak na nadýchnutie nebude šanca. Niektorí ľudia z vedenia strany, ktorí sú veľkou záťažou pre rôzne ekonomické delikty, by mali odísť, pravda, nemyslím v tejto chvíli Fica, ten je aj zostane ikonou Smeru ešte nejaký čas.

● Pri hodnotení komunálnych volieb sme sa dotkli problému nezávislosti. Boli kandidáti naozaj nezávislí? Od čoho boli pred voľbami aj po ich zvolení vlastne nezávislí? Od sponzorov? Od politiky?

V malých mestách, v obciach, vôbec nie je potrebná stranícka knižka, každý každého pozná, vie sa, kto je schopný človek, kto má za sebou nejaký životný príbeh. Čo sa týka iných miest, kde je väčšia anonymita, tam sa vyžaduje aktivita, aby sa človek stal známym. Aktivisti nemusia mať vyložene politické krytie, lebo im ide o vec. Ak niekto napríklad zachráni detské ihrisko alebo parčík pred likvidáciou, ak organizuje petíciu a stretáva sa s ľuďmi, nemusí mať stranícku príslušnosť a ľudia ho zvolia za mestského poslanca. Ešte jedna vec je zaujímavá: už v minulom volebnom období v zastupiteľstve Bratislavy nebol ani jeden poslanecký klub s názvom politickej strany, vždy to boli kluby ako Otvorená Bratislava, Otvorený klub, Klub pre Bratislavu a podobne...

● Otázka stojí tak: Dá sa robiť komunálna politika bez straníckej politiky?

V politike, aj komunálnej, musí primátor, starosta či poslanec čeliť partikulárnym záujmom a tam sa to už nedá bez politiky. Otázka je, ako chápeme mestskú a ako stranícku politiku. Možno oveľa väčší vplyv ako strany majú na primátorov a starostov developeri a záujmové skupiny. Tie nemusia mať stranícko-politické krytie, tie si kúpia kdekoho. Ale vždy je to tak, že kto mečom bojuje, mečom hynie. Ak bol ktosi bojovníkom za transparentnosť a vo funkcii sa bude správať netransparentne, bude robiť problematické veci, voliči mu to zrátajú. Dnes, keď môžeme v mestách sledovať prenosy lokálnych televízií zo zasadnutí zastupiteľstiev, keď vychádza lokálna tlač, máme všetko pod drobnohľadom.

● Doteraz sme sa viac venovali Bratislave, ale boli sme svedkami prekvapivého výsledku primátorských volieb v druhom najväčšom meste Slovenska v Košiciach. Čo vlastne spôsobilo, že sa primátorom Košíc stal kontroverzný kandidát Jaroslav Polaček?

Podľa mňa je Polaček taký košický Matovič. Toľko nenávistných výrokov, toľko negatívnej energie sprevádzalo jeho kampaň, dokonca tam bolo aj obvinenie zo zneužívania syna, a predsa skončil ako víťaz volieb.

● Nie je to iracionálne?

Politika je viac o emóciách ako racionálnych úvahách. Jednoducho, ľudia fungujú na antipatiách a sympatiách. Negatívna kampaň mu možno v konečnom dôsledku aj pomohla. Štyria kandidáti, poznajúc osobné vlastnosti košického Matoviča, extrémne konfrontačného, deštruktívneho človeka, sa vzdali v prospech ďalšej kandidátky Aleny Bašistovej, ktorá však aj tak nakoniec s veľkým odstupom skončila na treťom mieste. Veci to nepomohlo, lebo mnohí voliči stavili na istotu a hlasy tých štyroch kandidátov prešli Polačkovi, a nie Bašistovej. Dôsledok: doteraz bola vojna medzi mestom a župou a odteraz vraj nebude, lebo dvaja rovnakí „blázni“ budú na rovnakej vlne. Župan Trnka je neschopný viesť samosprávu, nechápe jej kompetencie, ten človek si nectí pravidlá, neakceptuje demokratické voľby, napríklad v orgánoch župného zastupiteľstva. Okrem toho, už teraz má ekonomické kauzy a rozhádal sa aj s vlastnými. Župa a mesto budú, pravdepodobne, v rozklade, Košičanov naozaj ľutujem.

● Tieto komunálne voľby sprevádzala špinavá kampaň, vari najhoršia doteraz. Jej obeťou sa napríklad v Humennom stala dvojnásobná primátorka Jana Vaľová. Zrejme si sledoval jej prípad, čo si o tom myslíš?

K tomu treba uviesť, čo tej špinavej kampani predchádzalo. Pred rokom sa v RTVS ako formát zrušila relácia Reportéri. Vtedy sa nakrútila veľmi kritická reportáž z Humenného a RTVS ju neodvysielalo. Po roku sa zrazu v záverečnej fáze volebnej kampane táto stará, v istom zmysle neaktuálna reportáž objavila na obrazovke. Bolo to veľmi neférové. Reportáž už spĺňala kritériá objektívnosti práve vo finále kampane? Verejnoprávna televízia zohrala špinavú úlohu, mala by si spytovať svedomie a mala by sa tým vážne zaoberať Rada RTVS. Respondenti tam tárali úplné hlúposti, že ich Vaľová odpočúva a podobne – to už bola ťažká paranoja.

● Signalizujú tieto komunálne voľby istý trend aj smerom k parlamentným voľbám?

Jednoznačne. Čaká sa na výmenu politických generácií. Neúspech Smeru neznamená automaticky úspech opozície, lebo opozícia nie je reálnou a uveriteľnou alternatívou voči tejto vláde. Ukazuje sa, že je tu veľký dopyt po nejakej tretej sile, teraz tým vôbec nemám na mysli Kiskovu stranu, skôr si myslím, že by to mala byť nová generácia pragmatických politikov, ktorá sa nebude vybíjať v politických hrách, v negatívnych kampaniach, v matovičovizácii politiky. Všeobecne ide o signál únavy z tohto druhu politiky na celoštátnej aj lokálnej úrovni.

Mali by sa nad tým zamyslieť bez výnimky v centrálach všetkých politických strán.

● Nastupuje už tá nová politická generácia? Bude ju tvoriť Štefunko a Beblavý či Kiskova zatiaľ virtuálna strana? Alebo tzv. slušná mládež Farská so Šeligom?

Určite nie. Som presvedčený, že tou treťou silou nemôže byť Kiskova strana, ale je tu vôľa po generačnej obmene. Ak by sa Smer zbavil kontroverznej personálnej záťaže, mal by šancu na revitalizáciu. SNS vedela, že musí pustiť k vode Slotu a jeho nekritických nohsledov, a chytila druhý dych. Ak sa aj vo vnútri etablovaných starých strán dokážu rozlúčiť so skompromitovanými ľuďmi, pôjdu hore, ale ak sa zaseknú a budú trvať na tom, že sa im ubližuje, bude to cesta do pekla.

Tiché aktivity Orbánovej moci vytrvalo pomaďarčujú juh Slovenska

Chceš dotácie? Prihlás sa k nám!

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Politici v Bratislave sa hádajú a túžia po moci nad Slovenskom. Novinári v Bratislave si idú nohy dolámať, aby informovali o všetkých ich sporoch. A keď by náhodou zostalo trochu času a kapacít, tak sú tu ešte hádky medzi samotnými novinármi. Južné Slovensko zatiaľ prestáva byť slovenské. Veď čo, nie je to Bratislava, nie?

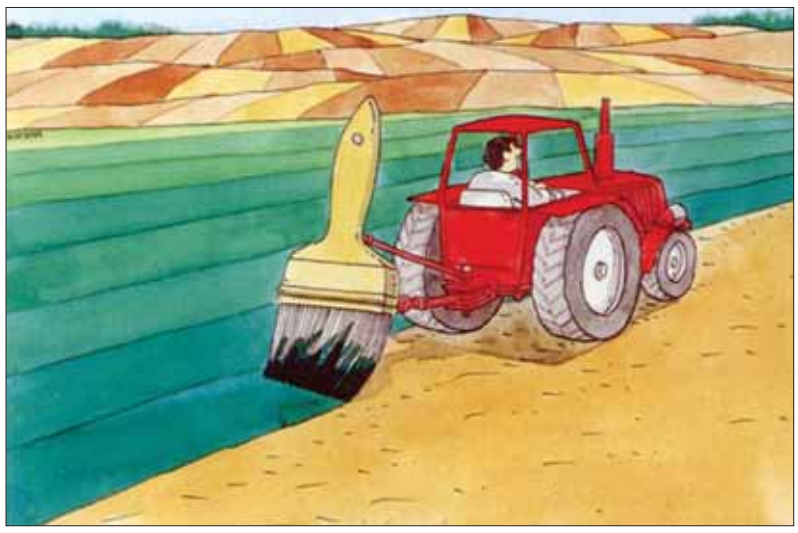

Dotácie pre felvidék. To nie je vtip. Dotačný program vlády Viktora Orbána pre farmárov na južnom Slovensku sa tak skutočne volá. Nejde o fazuľky, ale o päť miliárd forintov. Alebo takmer sedemnásť miliónov eur. Plány Gábora Barossa sa z plánov menia na prax. Jeden z politikov Strany maďarskej komunity (SMK) si na svojej webovej stránke o sebe uvádza: Som vedúci kolektívu autorov Plánu Gábora Barossa, tento plán sa zaoberá regionálnym a hospodárskym rozvojom južného Slovenska.

■ KTO BOL BAROSS?

Gábor Baross pôsobil v rokoch 1883 až 1892 na uhorskom ministerstve dopravy a spojov najprv ako štátny tajomník, potom ako minister. Je všeobecne považovaný za jedného z najúspešnejších ministrov všetkých uhorských vlád. Málokto však vie, že Gábor Baross sa narodil v roku 1848 v dedinke Pružina v Trenčianskej župe do zemianskej rodiny, vynikajúco hovoril po slovensky. Svoju verejnú kariéru začal ako vyšší úradník Trenčianskej župy, neskôr sa stal poslancom uhorského snemu za ilavsko-púchovský volebný obvod. Barossov plán rozpracoval rozvoj prihraničných poľnohospodárskych, malých a stredných podnikaní. Rozvojový plán pomáhal obyvateľstvu v regiónoch obývaných aj maďarským obyvateľstvom, napomáhal zachovanie maďarskej komunity, ako aj zotrvanie v rodnej zemi. Rodnú zem v tejto súvislosti práve s prideľovaním dotácií z Budapešti stále maďarskí politici nazývajú felvidékom. Čiže hornou zemou – maďarskou.

Slovenská farmárska obec je rozbitá, delí sa na malých, veľkých, takých či onakých. Iba čiastočne je organizovaná. A Barossov program ju rozbíja ešte viac. Jeho dotácie sú totiž viazané na členstvo v profesijnej komore, ktorá spadá pod Budapešť. Teda ktorá je kontrolovaná, ak nie riadená, ale určite financovaná Maďarskom.

„Päť miliárd forintov, čo je 16,5 milióna eura, z prostriedkov maďarskej vlády je určených na podporu pre žiadateľov z Felvidéku. Žiadatelia potrebujú 30-percentné spolufinancovanie a maximálna suma príspevku je 15 tisíc eur. Podľa predbežných čísel by podporu mohlo získať až 1 100 žiadateľov," písalo sa vlani doslova vo volebných novinách SMK. Úlohu „komunikátora" v celom procese má zohrať Barossova nadácia. A zdá sa, že sa jej zhostila energicky.

■ ŠIROKÝ ZÁBER

O takzvanej cezhraničnej slovensko-maďarskej spolupráci v oblasti rozvoja malého podnikania, ale aj kultúry či školstva rokovali ešte vo februári v Bratislave predstavitelia SMK s ministrom zahraničných vecí Maďarska Péterom Szijjártóom. Podľa slov predsedu Republikovej rady SMK Pétera Őryho bolo súčasťou rokovaní aj vyhodnotenie grantových programov, prostredníctvom ktorých maďarská strana podporuje malé rodinné firmy na južnom Slovensku. O podporu sa mohli uchádzať farmári, remeselníci, producenti lokálnych potravín a ďalší podnikatelia. „Boli podporené rôzne malé podnikateľské subjekty a ľudia to vítali, pretože im to pomáha rozvíjať ich podnikanie. Je to prínos pre oblasť južného Slovenska, pre Maďarsko, pre Maďarov žijúcich na Slovensku aj pre samotnú Slovenskú republiku. Je to investičný stimul do slovenského rozpočtu, ktorým sa vytvárajú aj pracovné miesta, respektíve sa zastabilizujú malé rodinné podniky, ktoré už existujú," zdôvodňoval granty z Maďarska na „felvidék" Péter Őry.

„My sa nemáme opierať len o maďarský štát, ale na základe našich prirodzených práv musíme žiadať náš podiel aj tu v tejto krajine, kde žijeme a kde platíme dane. Nesmieme dopustiť, aby južné regióny Slovenska chudobneli, aby sa stali druhoradými, čo by posilnilo nielen asimiláciu, ale aj vysťahovalectvo," burcoval svojho času predseda SMK József Menyhárt. Je naozaj pravda, že obyvateľov južného Slovenska kedysi živilo poľnohospodárstvo a potravinárstvo – povedzme obyvateľov miest a obcí ako Dunajská Streda, Sládkovičovo, Pohronský Ruskov, Šurany, Nové Zámky, Rimavská Sobota, Trebišov a okolie. Tam všade boli veľké podniky zamerané na spracovanie produktov z regiónu a vyrábali potraviny. V každej obci pracovali stovky ľudí v poľnohospodárstve. A je na zamyslenie, prečo Slovensko dopustilo to, že dnes jazdia počas víkendov na južné Slovensko trhovníci so zeleninou až z Poľska či aspoň z Moravy.

• • •

Gábor Baross zomrel ako štyridsaťštyriročný 9. mája 1892 po neúspešnej operácii v Budapešti na brušný týfus, ktorý dostal na pracovnej ceste na Železné vráta. Smrť ho zastihla na vrchole svojej aktivity a slávy. Svojou húževnatosťou, pracovitosťou, energiou preukázal vlasti veľké služby. Mal veľký podiel na tom, že sa Uhorsko hospodársky postavilo na nohy. Deň jeho úmrtia bol vyhlásený za štátny smútok v Uhorsku. Pochovaný je v Klobušiciach pri Ilave. Jeho sen o veľkom silnom Uhorsku však ožil.

Stavebné sporenie doplní od januára budúceho roka financovanie hypoték

Nový rok prinesie zmeny bankového produktu

Róbert HÖLCZ –Foto: zdroj www.archeus.sk

Od roka 1992 funguje na finančnom a stavebnom trhu stavebné sporenie, dovtedy nepoznaný produkt financovania nehnuteľností a sporenia peňazí. Charakterizuje ho pravidelné, ale aj nepravidelné sporenie peňazí za obdobie šiestich rokov, ktoré boli každoročne zhodnocované úrokmi a štátnou prémiou. Stavebné sporenie mohli zakladať rodičia aj deťom, pričom takto zhodnotené peniaze sa po šiestich rokoch mohli použiť na čokoľvek.

V doterajšej histórii fungovania stavebného sporenia sa okrem znižovania výšky percenta štátnej prémie a maximálneho vkladu nemenilo nič podstatné až do septembra tohto roka, keď parlament novelizoval zákon o stavebnom sporení s účinnosťou od januára

FINANČNÝ SERVIS

2019. Pozrime sa teda, k akým zásadným zmenám dôjde od tohto termínu, ktoré majú sprísniť podmienky poskytovania podpory stavebného sporenia.

■ PRÉMIA S PODMIENKAMI

Stavebné sporenie sa začalo so štátnou prémiou štyridsiatich percent z maximálneho ročného vkladu 498 eur, čo predstavovalo ročne 199,16 eura. Postupne po rokoch štátna prémia klesala na tohtoročných päť percent z maximálneho ročného vkladu 1327,80 eura, čo predstavovalo ročne 66,39 eura. Od budúceho roka bude štátna prémia znížená na 2,5 percenta z maximálneho ročného vkladu dvetisícosemsto eur, čo bude predstavovať ročne sedemdesiat eur. Maximálnu štátnu prémiu teda za týchto podmienok dosiahne málokto. Ako budú úročené peniaze na vkladoch stavebného sporenia, zatiaľ nevedno, keďže výška úroku bude závisieť od menovej politiky ECB. Ak si klient

Developeri a investori sa predháňajú vo výstavbe a bankári v ponúkaní pôžičiek...

založí stavebné sporenie v druhom polroku, získa len polovicu zo štátnej prémie, čo doteraz nebolo. Na štátnu prémiu nebude mať nárok klient, ak jeho mesačný hrubý príjem presahuje sumu tisícristo eur, čo neplatí pre osoby mladšie ako osemnásť rokov, ktoré budú mať nárok na štátnu prémiu bez ohľadu na výšku mesačného hrubého príjmu ich rodičov. Ďalej nebude mať nárok na štátnu prémiu klient stavebnej sporiteľne, ktorý spláca medziúver.

Pred novelizáciou stavebného zákona mohol klient stavebného sporenia po šiestich rokoch nasporené peniaze použiť na čokoľvek, čím tento produkt neplnil cieľ, teda podporu bývania štátnou prémiou. Po novelizácii sa štátna prémia bude prideľovať iba tým klientom, ktorí peniaze stavebného sporenia vrátane štátnej prémie využijú len na stavebné ciele. Ako sa však bude táto zmena kontrolovať, nebudeme špekulovať, peniaze priateľských sporiteľov budú v systéme stavebného sporenia však určite chýbať, čo vraj zhorší podmienky poskytovania úverov pre ostatných klientov stavebnej sporiteľne. Všetky doteraz opísané zmeny, ktorými sa má zvýšiť adresnosť efektívnosť a cieľ stavebného sporenia, sa budú týkať len nových zmlúv stavebného sporenia, ktoré budú uzavreté po prvom januári 2019. Dosiaľ platné zmluvy o stavebnom sporení budú fungovať podľa doteraz platného režimu.

■ NA TRIDSAŤ ROKOV

Vláda predpokladá, že stavebné sporenie aj napriek výrazne nižšej podpore zo strany štátu bude môcť plniť funkciu dofinancovania výstavby bytov v prípadoch, že ich cena bude vyššia, ako si bude môcť klient z komerčnej banky peniaze požičať. Platí, že stavebný úver zo stavebnej sporiteľne bude môcť byť splácaný až tridsať rokov pri nižšej mesačnej splátke, čo v porovnaní so splácaním spotrebného úveru maximálne osem rokov je predsa len výhoda. Medzi ďalšie výhody stavebného úveru je, že do výšky päťdesiattisíc eur sa nemusí uplatňovať záložné právo na financujúcu nehnuteľnosť tak, ako to platí pri čerpaní hypotéky. Keďže od októbra tohto roka sa sprísnili podmienky čerpania úveru z komerčnej banky len do výšky osemdesiat percent z ceny bytov, budú peniaze zo stavebného sporenia vhodným doplnkom dofinancovania potrieb budúceho vlastníka nehnuteľnosti.

BESEDNICA

O tempora, o mores! – Ó časy, ó mravy! Marcus Tullius Cicero sto rokov pred Kristom takto sa sťažoval na stav vtedajšej neslušnej spoločnosti. Zrejme oprávnene, veď tam žil. Veľký to bol rétor. A to nevedel, kam to speje. Dvetisíc rokov po Kristovi by si prišiel na svoje. Šiel by rečniť na zhromaždenie slušného ľudu za zoslušnenie Slovenska. Každý špás niečo stojí a za peníze v Praze dům. Názorne to predviedol pán Polívka vo filme Kurvahošigutentag. Tam peniaze pochádzali z dedičstva. Osemnásťročný študent či študenti majú peniaze na rozdávanie či organizovanie veľkolepých pochodov a demonštrácií. Ak nemajú zázračného oslíka potras sa, nevylúpili banku alebo nevykradli kostolnú pokladničku, majú bohatých rodičov alebo sponzorov.

Slovenské aktuálne zoslušnenie

Správne je tretie. Čo prechádza bankou, je na „transparentnom účte". Zbierka slušných ľudí. Príjem a výdaje tiež slušné – stotisíc eur oficiálne vošlo, sto tisíc eur vyšlo. Veď je to firma, pardon, nezisková organizácia, ktorú podporuje stoštyridsať ďalších, zväčša tiež neziskových organizácií. Medzi nimi napríklad Horská služba. Najprv dostane dotácie od štátu, potom podporí neziskovú organizáciu, ktorá útočí proti štátu a jeho predstaviteľom. Ale len niektorým, tým zlým predstaviteľom. Pritom podpora takýchto demonštrácií by logicky mala byť súčasťou štatútu Horskej služby. Veď ak by sa usporiadala demonštrácia napríklad na Lomnickom štíte alebo ešte lepšie rovno na Gerlachu, bez Horskej služby by sa to nezaobišlo. Tá hrôza, keby spadlo pódium aj s rečníkmi až do Malej Studenej doliny alebo rovno do baru niektorého smokoveckého hotela. Pritom deti do osemnásť rokov by alkohol piť nemali, prípadne by sa im nemalo nalievať.

Ťažko pochopiť systém. Nezisková organizácia dotuje neziskovú organizáciu. Hovoril sa vtip o istom našom pohlavárovi. Pýtali sa ho, odkiaľ berie peniaze. Predsa z nočného stolíka. Aha, a odkiaľ sú peniaze v nočnom stolíku? Dáva ich tam manželka. Odkiaľ ich má manželka? Odo mňa. A vy ich máte odkiaľ? Veď vám hovorím že z nočného stolíka!

Štát nie je hlupák a amatér. Má vybudované štruktúry, ktoré sa zaujímajú o každého občana či organizáciu. Z pohľadu daní v prvom rade. Lebo smrť a dane sú podľa Benjamina Franklina jediné istoty v ľudskom živote. Ľudia, samozrejme, na ne nechcú myslieť, tak štát musí pripomínať dane. Cirkvi zase smrť. Štát navyše vyberá dane. A kontroluje, či dávame cisárovi, čo je cisárovo. Aj keď sa to niekomu nepáči. Nepáči sa to väčšinou tým, ktorí sú na strane má dať a ktorých príjmy a výdaje nie sú celkom kóšer.

Riešenia tohoto problému s dohľadom štátu sú rôzne. Napríklad viesť slušné účtovníctvo a slušne zaplatiť dane. Používať peniaze podľa pravidiel, ktoré stanovuje štát. Zákony a trochu aj morálka. Anarchisti dávali prednosť bombám. A na ďalšie riešenie sme si museli počkať až do týchto časov. Usporiadať demonštráciu za to, aby štát do našich peňazí nevidel. O tempora, o mores...

Milan ČASNOCHA MIKŠ

GLOSA

Tohto roku sme si pripomenuli niekoľko kľúčových takzvaných „osmičkových“ výročí. Jedným z nich bolo aj polstoročie od okupácie Česko-Slovenska vojskami Varšavskej zmluvy, keď podľa rozhodnutia Kremľa zadusili tanky v auguste 1968 obrodný proces. Nasledovala normalizácia, ktorá sa snažila udusiť akýkoľvek progresívny pohyb v spoločnosti. V prvom rade sa začali likvidovať periodiká a medzi prvé patrila aj Mladá tvorba. Časopis, ktorý bol doslova ukážkovou platformou mladých prozaikov a básnikov, miestom búrlivého umeleckého kvasu, ktoré dalo impulz na vznik Generácie Mladej tvorby. Po jeho zrušení nastalo vákuum.

Fenomén Dotyky

Mladí literáti, ale aj literárni kritici či dramatici mohli akurát tak príštipkáriť v oklieštených časopisoch, ktoré normalizátori vzali na milosť. Maličkú pokusnú plochu im poskytol týždenník Nové slovo v takzvanom Novom slove mladých, a to bolo všetko. Až odmäk koncom osemdesiatych rokov priniesol prvý záblesk nádeje. Koncom roka 1988 vznikli Dotyky, časopis pre mladú literatúru a umenie, ako neklamný znak toho, že ľady sa pohli a „štátostrana“ má iné a urgentnejšie problémy, ako strážiť mladých umelcov. Kým sa Dotyky stačili riadne etablovať, prišiel november 1989 a s ním aj ďalší mohutný impulz pre mladé umenie. Na chválu časopisu treba povedať, že sa od samého začiatku nových spoločenských pomerov snažil ostať nezávislý, nadstranícky a nadskupinový. Novovzniknutý Spolok slovenských spisovateľov, nástupnícka organizácia po prednovembrovom Zväze spisovateľov, umožnil tvorcom Dotykov nebývalú autonómiu, a to sa veľmi rýchlo zúročilo. Slovensko sa náhle ocitlo v sústredenej „paľbe“ nových vydavateľstiev, preklady dovtedy nepohodlných a nevydávaných autorov pribúdali ako na bežiacom páse, otvárali sa filmové kluby, náhle nebol problém dostať sa k najnovším nahrávkam svetovej hudobnej scény. To všetko mimoriadne ovplyvňovalo aj mladých tvorcov a takú vlnu tvorivosti i záujmu o mladé umenie Slovensko dovtedy nezažilo a, bohužiaľ, tak skoro zrejme nezažije. Dotyky vychádzali v sedemtisícovom náklade a mladí ľudia ich dychtivo brali do rúk od Humenného po Malacky. S odstupom času môžeme bez preháňania konštatovať, že celá generácia dnes známych a oceňovaných kľúčových tvorcov štyridsiatnikov, ale aj starších vyrastala práve na platforme Dotykov. Či už časopis do novembra 1989 viedol Ján Zambor, neskôr Jozef Urban, Maroš Bančej a dnes Boris Brenza, ostali Dotyky synonymom umeleckého časopisu s názorom a kvalitou. Mnohé sa od euforických deväťdesiatych rokov zmenilo. Komerčný tlak, následná monopolizácia distribúcie novín a časopisov, to všetko zasunulo Dotyky do úzadia oproti dnešným bulvárnym senzáciám. Keď však spomíname „osmičkové výročia“, je tu ešte jedno. Tridsať rokov časopisu Dotyky.

Alexander GOCZ

Obdivuhodný sumár výsledkov Slovenska v časoch prvej republiky, II. časť

Mozaika premien, novôt a zázrakov

Ján ČOMAJ – Foto: internet

Mladej generácii sa možno bude zdať slovko „zázraky“ v titulku prehnané, ale to, ako sa Slovensko po vymanení z uhorského zovretia doslova pred očami menilo, bol sám osebe zázrak. Najväčším boli asi premeny v spoločenskom živote – v uvedomení si, že žijeme vo vlastnom štáte, v školstve a vo vzdelávaní – prvý raz sa deti na všetkých stupňoch škôl učili v materinskom jazyku, a v zdravotníctve sa v priebehu niekoľkých rokov podarilo likvidovať smrtonosné epidémie, výrazne znížiť detskú úmrtnosť a zaviesť celoštátny bezplatný systém pôrodníckej starostlivosti, čo si všimla celá Európa.

V tejto oblasti sa stal pojmom slovenský vedec, pediater a epidemiológ profesor Chura. Podľa jeho koncepcie a pod jeho vedením sa v ČSR vybudovala sieť starostlivosti o gravidné ženy, materstvo a dojčatá. To nebol len skok do novoveku pediatrie, ale pre zaostalé oblasti, ako boli Kysuce, Orava či východné Slovensko, úplná premena života batoliat a detí. V tom sme právom upútali záujem sveta. Česko-Slovensko sa však od svojho vzniku usilovalo prejavovať na svetovom fóre aj v oblasti diplomacie a medzinárodnej politiky, napriek tomu, že bolo len blškou v porovnaní s vtedajšími koloniálnymi veľmocami, veď si len spomeňme, že relatívne neveľkému Anglicku vtedy patrila veľká časť Afriky, India (o. i. aj s dnešným Pakistanom a Bangladéšom), Austrália a Kanada!

■ VIZITKA S EPOLETAMI

Napriek tomu bolo náš hlas vo svete počuť. Predovšetkým vďaka tomu, že nám dvere ešte pred vznikom štátu otváral slovenský vedec, astronóm, letec, cestovateľ, generál francúzskej armády, veliteľ česko-slovenských légií v Rusku a cez svoju snúbenicu aj muž patriaci k najvyššej talianskej honorácii Dr. Milan Rastislav Štefánik.

V Štefánikových šľapajach úspešne pokračovali ďalšie slovenské osobnosti, ktoré sa tak stali vo svete pojmami česko-slovenskej diplomacie. Je to priam neuveriteľné, ako rýchlo sa z tých úbohých uhorských podmienok vyrojili!

Boli to najmä Štefan Osuský z Brezovej pod Bradlom, mladší priateľ a krajan M. R. Štefánika. Bol reprezentantom Česko-Slovenska na mierovej konferencii v Paríži po prvej svetovej vojne a najvýznamnejšou osobnosťou našej zahraničnej politiky. Takmer zároveň s ním vstúpil do česko-slovenskej publicistiky, politiky a diplomacie novinár a onedlho veľvyslanec ČSR v Londýne a Paríži Dr. Milan Hodža, budúci premiér Česko-Slovenska; a potom ďalší: Vladimír Palica, Vladimír Hurban, Juraj Slávik, Ivan Krno, Ján Papánek, dlhoročný zástupca ČSR v medzinárodných organizáciách i stály delegát Česko-Slovenska v OSN, inak ďalší Brezovčan, a v tridsiatych rokoch aj Vladimír Clementis, budúci minister zahraničných vecí Česko-Slovenska.

Na tento fakt sa v dejinách ČSR rado zabúda! Pritom aj to bol jeden zo zázrakov: kde sa na Slovensku po storočiach maďarského útlaku odrazu našlo toľko vzdelaných, jazykovo vybavených a svetovo rozhľadených osobností medzinárodných vzťahov a diplomacie. Aj ich zásluhou sme boli jedným z tridsiatich zakladajúcich štátov prvej svetovej organizácie v dejinách – Spoločnosti národov, predchodkyne dnešnej OSN.

■ DEMOKRACIA OD KOLÍSKY

Česko-Slovensko zaviedlo od svojho zrodu všeobecné volebné právo, pričom voliť mohol každý, kto mal dvadsaťjeden rokov a komu toto právo neodobral súd za závažný trestný čin alebo lekárske sympózium za duševnú chorobu. Účasť na voľbách však na rozdiel od dneška bola povinná, neúčasť ospravedlňovala len ťažká choroba (potvrdená odborným lekárom) alebo vek nad sedemdesiat rokov.

V prvých celoštátnych parlamentných voľbách v roku 1920 zvíťazila sociálna demokracia, na druhom mieste skončila agrárna strana, reprezentujúca roľníctvo, ktoré bolo práve na Slovensku najpočetnejšou sociálnou vrstvou. Rastúca panovačnosť úradov, v čom vynikali najmä českí byrokrati, čo roky slúžili za cisársko-kráľovského režimu a svoju kariéru si šli pred dôchodkom zavŕšiť na Slovensko, svetová hospodárska kríza, ktorá vypukla v roku 1929, a slovenská nespokojnosť s pražskou politikou, ktorá si ani len nespomenula na princípy zakladateľov spoločného štátu, spôsobili rast slovenskej nespokojnosti až nacionalizmu. Horšie to bolo v Česku – tam sa od začiatku tridsiatych rokov prejavuje fašistické hnutie po vzore Mussoliniho – vo voľbách v roku 1935 získali jeho prívrženci až stosedemdesiattisíc hlasov.

Dlhodobým symbolom nových čias pre Slovensko bola aj výstavba prvého „mrakodrapu“, ľudovo nazývaného Manderlák v Bratislave

Rozvoj hlavného mesta podčiarkli aj celé nové štvrte s kvalitnou architektúrou, ako je trebárs terajšia Bezručova ulica

■ SOCIÁLNE POMERY

V spomienkach na prvú republiku – ako v každých spomienkach – mali ľudia veľa sentimentality, to je pochopiteľné. Na druhej strane sa desaťročia šírili odsudzujúce hodnotenia komunistov, ktorí prvú republiku vnímali a hodnotili ako typický buržoázny štát. Je pravda, sociálne problémy tu jestvovali, riešili sa pomaly a nedôsledne, ale štát napriek tomu patril medzi moderné európske krajiny so slušnou životnou úrovňou, oveľa vyššou, akú mali Maďarsko, Poľsko, Rumunsko alebo balkánske krajiny.

Vylúčme komentáre a venujme sa číslam: kvalifikovaný robotník, prednosta malej železničnej stanice či pošty alebo vidiecky učiteľ mali mesačne šesťsto korún v čistom. Kilo chleba stálo tri koruny, desať vajíčok korunu, liter plnotučného mlieka dve koruny, kilo mäsa tri až šesť korún, pánska košeľa dvadsať až šesťdesiat korún, topánky šesťdesiat až dvesto korún. Nájomné bolo vysoké, lebo väčšina bytov bola v rukách súkromných majiteľov. Štátni zamestnanci – úradníci, učitelia, vojaci, policajti, železničiari a pod., mali možnosť bývať v štátnych bytoch za podstatne výhodnejších podmienok – prvé takéto bloky sa stavali z vojenských korístí česko-slovenských légií (tzv. légiodomy), zo štátneho a z bankového bytového programu (tzv. Unitas a „štátne domy“), z fondov poisťovní, miest a obcí.

Svetová hospodárska kríza, ktorá postihla najmä priemysel a finančný sektor, sa dotkla Slovenska vo veľkej miere, lebo české firmy, aby sa aspoň sčasti zachránili, demontovali svoje modernejšie vybavené fabriky na Slovensku a ich zariadenia presúvali do materských podnikov v Česku (typický príklad bol železiarsko-strojnícky komplex Union vo Zvolene). Napriek tomu treba konštatovať, že vo vtedajšej Európe patrila naša republika k moderným štátom s vysokou produktivitou práce a vyspelým poľnohospodárstvom. Národný dôchodok na obyvateľa bol o tretinu vyšší ako v Rakúsku, o štyridsať percent vyšší ako v Taliansku, ale nižší ako v Anglicku alebo vo Francúzsku, pričom nezabúdajme, že tieto dve krajiny mali obrovské kolónie v zámorí.

■ DOMINOVAL PRIEMYSEL

V národnom hospodárstve dominoval český priemysel, ktorému zázemie tvorili slovenské rudné zdroje, poľnohospodárstvo a lacnejšia pracovná sila. Česi si nič lepšie nemohli vymyslieť. A ako bonus dostali krásy Slovenska vrátane Vysokých Tatier.

Najväčším priemyselným komplexom bola zbrojovka Škoda Plzeň s niekoľkými pobočnými závodmi. Pred hroziacou nemeckou agresiou sa ťažisko ich výroby prenieslo do Dubnice nad Váhom a do podzemia jej hôr. Škodovka po vzniku ČSR zhltla aj automobilku Laurin a Klemens v Mladej Boleslavi a prebudovala ju na druhý (po Tatre v Kopřivniciach) a napokon najväčší česko-slovenský automobilový závod. V roku 1921 bolo v ČSR štyritisíctristo áut, v roku 1930 približne stotisíc (v roku 2018 je len na Slovensku tri milióny stotisíc motorových vozidiel). Do roka 1928 bola u nás povolená rýchlosť v obci pätnásť kilometrov za hodinu, mimo obce štyridsaťpäť, jazdilo sa ešte vľavo podľa anglického vzoru. Rýchlo sa rozvíjal aj letecký priemysel a letecká doprava. Pri svojom vzniku mala ČSR desať vojenských lietadiel, v roku 1938 mali Československé aerolínie a armáda dovedna deväťstotridsaťosem lietadiel, v tom nie sú zarátané športové, záchranné a poľnohospodárske lietadlá.

■ VYSOKÁ GRAMOTNOSŤ

Neuplynul rok od vzniku republiky a v Bratislave sa otvárala Univerzita Komenského. Pätnásť rokov po nej vznikla aj Slovenská technická univerzita (vtedy pod názvom Slovenská vysoká škola technická). V gramotnosti obyvateľstva sme patrili do hornej polovice rebríčka európskych národov. V roku 1921 bola gramotnosť v Česku deväťdesiatjedenpercentná, na Slovensku osemdesiatdvapercentná a v Podkarpatskej Rusi štyridsaťosempercentná. Hlavné mesto republiky Praha malo pri vzniku republiky asi štyristotisíc obyvateľov, v roku 1930 už osemstopäťdesiattisíc. Bratislava mala v roku 1910 len sedemdesiatosemtisíc obyvateľov a v roku 1930 stosedemdesiattisíc.

Prvá republika bola vyspelou športovou krajinou. Len v organizácii Sokol pravidelne cvičilo osemstotisíc športovcov. Dominovali futbal, hokej, atletika, stolný tenis, gymnastika a masové prostné cvičenia (najmä v Česku). V rokoch 1922, 1925, 1929 a 1933 sme boli majstrami Európy v hokeji, za roky prvej republiky sme šesťkrát získali titul majstrov sveta v stolnom tenise, na olympiáde v Berlíne sme mali stosedemdesiatdeväť športovcov, ktorí priniesli do vlasti tri zlaté medaily.

V krajine rovnocenne platili cirkevné i úradné sobáše. Dojčenská úmrtnosť sa za dvadsať rokov znížila na desatinu stavu z roka 1918, menovite vyššou hygienou na vidieku a zásluhou koncepcie profesora Churu, ktorého veľkorysý program prijalo pražské ministerstvo zdravotníctva a uskutočňoval sa v tridsiatych rokoch celoštátne.

V roku 1930 vychádzalo v ČSR štyritisíc novín a časopisov. Hitom sa stalo rozhlasové vysielanie, na Slovensku od roka 1926.

Mníchovská zrada veľmocí, ktorá nás prinútila odovzdať časť územia Nemecku a Maďarsku, odobrala z územia republiky štyridsaťdvatisíc štvorcových kilometrov a 4,5 milióna obyvateľov. Do zbrane vtedy nastúpilo 1,3 milióna mužov. Bapriek tomu, že pre slovenský národ boli roky prvej republiky aj časom dospievania, spoločnú históriu poškodila neúcta pražských politikov k národným potrebám Slovákov, nesplnenie sľubov garantovaných pred zrodom i pri zrode republiky a najmä nezmyselný sebaklam o jednotnom československom národe.

Tolstého epopeja Vojna a mier na scéne v Slovenskom národnom divadle

Keď vo svete hovoria zbrane, múzy nesmú mlčať

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: divadelný archív SND

Románová epopeja Leva Nikolajeviča Tolstého Vojna a mier, pretransformovaná do divadelnej podoby, jednoznačne patrí k skvostom svetovej klasiky. Inscenátor Marián Amsler, ktorý je zároveň režisérom predstavenia, nemal jednoduchú úlohu, pretože vybrať z tisícdvestostranového románu divadelnú líniu, ktorá by esenciálne spájala dej vtlačený do trojhodinového dramatického útvaru, si vyžadovalo zbaviť sa množstva opisov nálad, situácií, dialógov, úvah. Ako sám prezradil, mnohé sekvencie prerozprával hercom tak, aby splynuli do jedného motívu a aby ich dokázali vo finálnom výraze odzrkadliť čo najvernejšie.

Keďže M. Amsler je predstaviteľ strednej generácie, nemal možnosť vidieť jedinú premiéru tohto diela uvedenú v roku 1974 na javisku SND režisérom Jozefom Budským. Siahol teda po adaptácii nemeckého režiséra a tiež autora divadelnej úpravy Erwina Piscatora a jeho dvoch kolegov, teda použil už hotovú dramatizáciu, ktorou sa nepriamo vrátil k Budského réžii. Už bolo treba len text pretlmočiť do slovenčiny, čo urobil Roman Olekšák. Tak ako Amsler režíroval pred časom na pôde SND inscenáciu Fanny a Alexander, aj pri Vojne a mieri využil možnosti filmovej projekcie. Divák má pri pohľade na bielu stenu pocit, že sa nachádza v kinosále. Na plátne sa premietajú výstupy, ktoré sú mimo javiska, ale aj také, ktoré sa odohrávajú priamo na ňom.

■ SEDEM ROKOV

Dej je zameraný najmä na osudy troch hlavných hrdinov v priebehu siedmich rokov ich života. Úlohu Nataše Rostovovej pred vyše štyridsiatimi rokmi stvárnila Emília Vášáryová, teraz ju hrá Monika Potokárová, ktorá je angažovaná v SND iba tretiu sezónu, no už stihla účinkovať vo viacerých tituloch a zahrať si aj dve hlavné postavy: v predstavení Modlitba pre Martu Kubišovú aj v antickej Antigone. Srší z nej mladosť, je bezprostredná, plná emócií, prežíva prvú veľkú lásku, no dlhé odlúčenie od milovaného Andreja jej spôsobuje smútok. Využije viaceré polohy svojho herectva – od infantilnej slečny až po zaľúbenú a zúfalú ženu. Stvárneniu jej širokého hereckého spektra pomáhajú aj nádherné noblesné kostýmy návrhárky Marije Havranovej, ocenené divadelnou cenou Dosky 2018.

Andrej Bolkonský, ktorého stvárňuje Ján Koleník, môže diváka uviesť do pomykova svojím nadšením pre vojnu. Tolstoj však nenapísal túto postavu preto, aby propagoval hrdinov, ktorí sa bezhlavo vrhajú do konfliktov. Príbeh sa odohráva na pozadí dejinných udalostí počas napoleonskej vojny v rokoch 1805 – 1812, keď prebiehalo aj množstvo reforiem pre nevoľníkov. Ruský šľachtic Bolkonský je spočiatku zanietený pre vojnu, obdivuje obrovskú ničivú energiu, s ktorou sa chlapi vrhajú do boja, no postupne spoznáva odvrátenú tvár tohto nezmyselného zápasu. Vidí zverstvá, neférovosť zápasu muža proti mužovi, vypaľovanie dedín, pustošenie všetkého, dovtedy ťažko vybudovaného, až sa mu vojnový stav sprotiví. Je skľúčený z toho, čo sa okolo neho deje. Tak ako vo fešáckej dôstojníckej uniforme hrdo odchádza zo zámožného domu, kde bol hmotne zabezpečený a kde zanechal svoju manželku, po čase zistí, že spúšť, ktorá sa mu odohráva pred očami na bojisku, nie je to pravé naplnenie života, ktoré šiel hľadať. Spočiatku obdivoval Napoleona, po čase v ňom i vo všetkých vojvodcoch odhaľuje iba skazu, ktorá oberá ľudstvo o tie najkrajšie chvíle života a mení ich na utrpenie. Zakúsi ho aj na vlastnej koži, keď je v bitke pri Slavkove ťažko zranený. Nataša ho ošetruje a zostáva s ním až do jeho skonu.Vari najväčšiu ťarchu vojnových hrôz pociťuje intelektuál Pierre Bezuchov, ktorého predstavuje Milan Ondrík. Ako bohatý človek sa usiluje zlepšiť postavenie roľníkov, jeho úsilie sa však mení na prach, akým sú spolu s mŕtvymi posiate bojové polia. Jedinou istotou mu je Nataša, no i tá ho dokáže svojou roztopašnosťou rozladiť a vyburcovať k akcii, ktorou je rozhodnutie spáchať atentát na Napoleona...

Návrhár Juraj Kuchárek, ktorý dostal nedávno cenu Dosky 2018 v kategórii Najlepšia scénografia sezóny, vytvoril na javisku dostatočný priestor

Na prvej slovenskej scéne uvádzajú nesmrteľnú epopeju L. N. Tolstého Vojna a mier

i podmienky na bojové scény, takže herci naozaj bojujú, sú zaprášení, unavení, ubolení, ranení. Navyše, pomáha divákovi v jeho predstavivosti, keď sa prelína vojnový stav s mierovým v podobe prebúranej steny. Jedna strana – zlatá, odhaľuje blahobyt a pompéznosť vtedajšej ruskej šľachty, jej rub poukazuje na utrpenie a biedu spôsobenú vojnou.

■ ZNAČNÉ POSUNY

Ten, kto čítal rozsiahly Tolstého román alebo aspoň videl film ruského režiséra Sergeja Bondarčuka v hlavnej úlohe s Ljudmilou Saveljevovou a Vjačeslavom Tichonovom či film amerického režiséra Kinga Vidora s Audrey Hepburnovou, Melom Ferrerom a Henry Fondom iste uzná, že posuny oproti pôvodnému dielu sú obrovské. Skoncentrovať scenár do krátkej podoby sa podarilo aj vďaka Rozprávačovi Robertovi Rothovi, ktorý pomáha divákovi zorientovať sa v košatej spleti príbehov a množstve postáv a tiež navodiť atmosféru jednotlivých obrazov.

Aj keď my na Slovensku sa, našťastie, vyše sedemdesiat rokov úspešne vyhýbame vojnovému stavu, v krajinách okolo nás prebiehajú ozbrojené konflikty v menšej či vo väčšej forme. Hľadanie mieru ako východiska z napätých vojnových stavov by malo byť povinnosťou každého človeka uchádzajúceho sa o dôležitý post v politike. Žiaľ, sme svedkami rozdúchavania vášní osobného charakteru, ktoré sa neraz vyostrí do otvoreného konfliktu nebezpečných rozmerov. Celé dlhé dejiny sú popretkávané vojnami. A ľudstvo nie a nie sa zbaviť slasti z očakávaného víťazstva. Ale možno považovať za víťazstvo smrť? Komu prospela smrť mladého, krásneho a zaľúbeného Andreja Bolkonského?

Vydalo Vydavateľstvo Matice slovenskej, s. r. o., k storočnici Martinskej deklarácie

Martin – živý príbeh mesta

KNIHA TÝŽDŇA

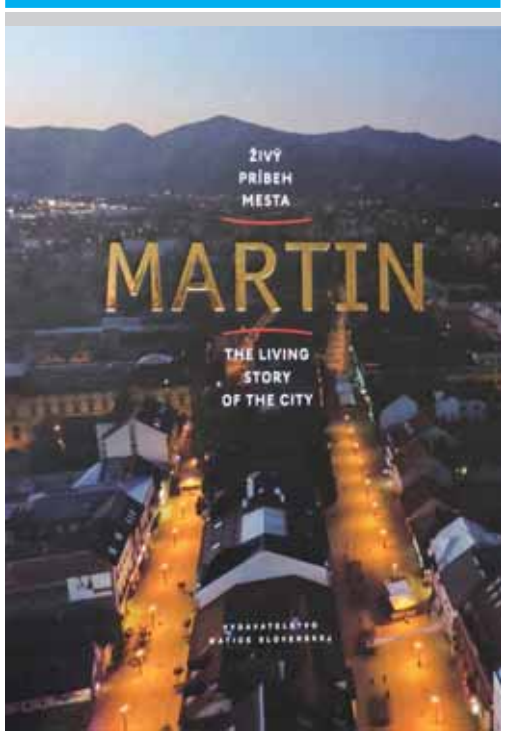

Vzácni hostia na oslavách storočnice Deklarácie slovenského národa v Martine si popri symbolickom Zlatom kľúči od mesta odnášali aj reprezentatívnu obrazovú publikáciu o ňom, ktorá vznikla v kreatívnom prostredí matičného edičného domu s dominantným prispením jeho riaditeľa Stanislava Muntága a s príťažlivou knižnou úpravou Igora Štrbíka.

Najnovšia dvojjazyčná obrazová publikácia o Martine je na prvý pohľad moderne subtílna. Autorovi koncentrovaného, ale o to obsažnejšieho sprievodného textu, ale aj dizajnérovi očividne „uľahčoval" prácu výpovedný súbor dobových, archívnych fotografií a podkladov. Lebo – ako píše Stanislav Muntág v editoriáli – aj mestá majú svoje príbehy. Dokým mesto žije i jeho príbeh je živý, jedinečný a otvorený, pokračovanie prezradí len budúcnosť. Ten martinský je pozoruhodný tým, že je takmer vernou paralelou príbehu Slovenska.

Publikácia, ktorá môže zdobiť knižnicu každého vlastenca, sa usiluje zaujímavými dobovými i súčasnými fotografiami a stručným sprievodným textom načrtnúť hlavné kapitoly „príbehu o Martine" – od neznámych pradávnych kultúr, ktoré osídlili územie dnešného mesta a zanechali po sebe zaujímavé stopy, cez prvé písomné zmienky, stredovek v tieni miestnych zemepánov, prudkú dynamiku vývoja v 19. storočí, keď sa Martin stal centrom slovenského národného pohybu a položil základy národných kultúrnych inštitúcií Slovákov v 20. storočí svetových vojen a ťažko znášanej neslobody, až po rušnú súčasnosť. Zobrazuje Martin ako mesto kultúry a múzeí, unikátnych historických pamiatok i skvelej „živej kultúry", moderného priemyslu, mesto otvorené svetu a výbornú turistickú destináciu v nádhernej Turčianskej záhradke.

(se)

NEKROLÓG

Niektorým ľuďom nadelia sudičky talent na viaceré žánre umenia, a keď ten dar vie obdarovaný s pokorou využívať, zanechá po sebe výraznú stopu. Takú, akú zanechal herec, hudobník a spevák, muž, ktorý písal básne aj poviedky, ktorý prepožičal svoj hlas viacerým svetovým hviezdam – Marián GEIŠBERG.

Za hercom s gitarou

Marián Geišberg sa narodil v Piešťanoch 23. decembra 1953 a vyrastal na Myjave. Štúdium herectva na Vysokej škole múzických umení v Bratislave absolvoval v roku 1979. Najskôr pôsobil v Divadle Jonáša Záborského v Prešove, potom v Divadle SNP v Martine a od roku 1988 hral v trnavskom Divadle pre deti a mládež (dnes Divadlo Jána Palárika). Od roku 1992 bol členom Činohry Slovenského národného divadla a bratislavskí diváci ho však poznali aj z hosťovania v Divadle a.ha. Jedným z prvých filmov, v ktorých účinkoval, bola snímka Pásla kone na betóne, ktorú v roku 1982 nakrútil režisér Štefan Uher. Spolu s Mariánom Zednikovičom vytvoril dvojicu hlavných postáv vo filme Kára plná bolesti (Stanislav Párnický, 1985). Prichádzali ďalšie a ďalšie herecké príležitosti. Nielen v SND, kde hral množstvo charakterových postáv, ale aj vo filme. Marián Geišberg hral v televíznom filme Milana Lasicu Chaos (2000) alebo v komédii populárnej českej režisérky Marie Poledňákovej Jak se krotí krokodíli (2006), ktorá nadväzovala na niekdajší populárny film Jak vytrhnout velrybě stoličku. V roku 2007 účinkoval v komédii Muzika, ktorú režisér Juraj Nvota nakrútil na motívy známej prózy spisovateľa Petra Pišťanka, a naposledy si zahral v českej rozprávkovej komédii Čertovo pero, ktorú uvidíme na Vianoce. Marián Geišberg bol však aj osobitý pesničkár, ktorý si sám písal poetické i kritické texty a skladal hudbu, daboval vo filme a v televízii glosoval dianie v relácii 7 s. r. o. Herec a pesničkár Marián Geišberg zomrel náhle na zákernú chorobu 10. novembra 2018 vo veku nedožitých šesťdesiatich piatich rokov. Česť jeho pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

S ľudskou hlúposťou na večné časy

Čas od času sa stane, že autor náhle nevie, kam z konopí, ľanu, kukurice či z inej poľnohospodárskej plodiny. Vyschne mu pramienok, potôčik, riava a či len obyčajný vodovodný kohútik inšpirácie. Skrátka, nemá tému, ktorou by oblažil vďačného čitateľa, ktorou by pošteklil jeho bránicu, prípadne ho cez smiech prinútil k rozmýšľaniu nad tým, akých lumpáctiev sú schopní naši i celkom cudzí blížni. Ono sa len zdá, že tém sú plné ulice, úrady a stranícke centrály. Že na nás číhajú v obchodoch, čakárňach u lekára, ba aj v manželských spálňach. Zďaleka to však také optimistické nie je. Stretol som sa totiž s názorom, že základnou témou pre skutočne vydarené humoristické či satirické útvary je – a teraz pozor – ľudská hlúposť.

Lepšie povedané, ľudská hlúposť na storako. Autor si sadne a napíše humoresku napríklad o tom, ako takmer celá populácia skončila v osídlach takzvaných inteligentných telefónov, teda mobilov, ktoré majú viac funkcií ako istý nemenovaný predrevolučný stranícky funkcionár. Ako z kedysi družných, ba bujarých študentských posedení vo viechach a v krčmičkách sa čoraz viac stávajú čudesné seansy. Mládenci a devy síce sedia spolu pri stole, ba aj poháriky so zlatistým mokom majú pred sebou, ale pred každým je aj telefón, do ktorého neustále tu jeden, tu druhý pozerajú, voľačo prečítajú a hneď prstíkom ďobú odkaz. Kde je tu spomínaná hlúposť? No predsa v neuvedomení si jedinečnosti chvíle, keď mám tú Anču, alebo po novom Nicol, hneď na dosah horúcej dlane a na dohľad iskriacich očí. Niektoré chvíle sa nezvyknú opakovať, a len hlupák si ich nechá prekĺznuť pomedzi prsty. Alebo si autor vyberie vážnejšiu, ba priam dejinnú tému. Keď sa v roku 1683 zastavili osmanské vojská až pod Viedňou, z celej kresťanskej Európy sa pohli vojská, aby toto mesto zratovali, lebo vedeli, že polmesiac sa po prípadnom víťazstve rozlezie ako švaby po mesiac neupratovanej kuchyni. Vtedy sa im to podarilo. Dnes sa nájde pomerne slušná eskadra politikov, ktorí byť vtedy poverení obranou Viedne, tak by nájazdníkom nielenže otvorili brány, ale im aj pekne ustlali vo svojich posteliach. Ba našli by sa i takí, čo by im tam na dôvažok pristlali aj manželku. Áno, aj na túto tému sa dá napísať satirický fejtón, aj keď dnes s rizikom, že vás nejaká dobrá duša udá a vy budete mať vytriasačky pre nekorektné vnímanie európskej reality. A kde je v tomto prípade už spomínaná hlúposť ako nosná téma, matka všetkých tém? Skrýva sa v hlúposti voličskej masy, ktorá podobných Koniášov našej kultúry posadila na koňa zvaného moc. Skrátka, ľudská hlúposť je večným inšpiračným zdrojom satiry a humoru, a ako to vyzerá, tak skoro ju nič nevystrieda. Že je táto humoreska podľa vás hlúposť? No vidíte! A pôvodne som ju začal písať s tým, že nemám tému.

Marek DANKO

Pred deväťdesiatimi rokmi pochovali Martina KUKUČÍNA na Národnom cintoríne v Martine

Veľkolepý pohreb slovenského spisovateľa

Mária RAPOŠOVÁ – Foto: Literárny archív SNK Martin

Na Národnom cintoríne v Martine je pochovaných okolo štyristo významných osobností slovenského národa. Medzi nimi sú i takí, ktorých ostatky sem previezli z iných miest, ba aj z cudziny. Prvý pohreb spisovateľa, o prevoz ktorého z cudziny požiadala Matica slovenská, sa konal pred sviatkom Dušičiek 29. októbra 1928, teda pred deväťdesiatimi rokmi. Bol to pohreb vtedy najpopulárnejšieho slovenského prozaika Martina KUKUČÍNA.

Špeciálny vozeň s rakvou spisovateľa počas prepravy železnicou sprevádzali na zastávkach davy ľudí – ako na tejto snímke z Trenčína

Pohrebný sprievod s KUKUČÍNOVÝMI telesnými pozostatkami smeruje na Národný cintorín v Martine

Kukučín skonal 21. mája 1928 v nemocnici slavónskeho mesta Pakrac. Nechýbalo veľa, bola by ho manželka nechala skromne pochovať tam, kde dožil. No sotva sa to dozvedeli jeho priaznivci, rýchlo zmobilizovali Chorvátov aj Slovákov, aby zariadili rozlúčku zodpovedajúcu tejto osobnosti.

■ ROZLÚČKA V ZÁHREBE

Rozlúčka sa uskutočnila 25. mája v chorvátskej metropole Záhreb na centrálnom cintoríne Mirogoj za medzinárodnej účasti. Kukučínovu dvojitú truhlu však uložili do hrobky len provizórne, lebo ju neskôr (kým úradne vybavili medzištátny prevoz) chceli vložiť do slovenskej zeme na Národnom cintoríne v Martine. Stalo sa tak v jeseni toho istého roka mimoriadnym spôsobom ako ešte u žiadneho iného slovenského spisovateľa.

V jeseni 19. októbra poslala Matica slovenská do Záhrebu na prevzatie ostatkov svojho zástupcu tajomníka Rudolfa Kľačku. Predstavitelia juhoslovanských inštitúcií a spolkov pripravili na hlavnej záhrebskej stanici slávnosť, na ktorej predniesol rozlúčkovú reč zástupca Matice chorvátskej profesor F. Lukas. Účinkoval spevokol Kolo. Na slávnosti sa zúčastnila i vdova Perica Bencúrová s krstným synom Mateja Bencúra lekárom Brankom Nižetićom. Chorvátske železnice poskytli na prevoz osobitný, úplne nový vozeň, ktorý v Záhrebe vyzdobili palmami a kvetmi. Užialená Perica položila na vence kyticu obľúbených Kukučínových bielych kvetov s chorvátskou trikolórou.

■ TISÍCOVÉ DAVY

Na bratislavskej stanici privítali vozeň čelní predstavitelia mesta. Odtiaľ previezli truhlu do vestibulu Slovenského národného divadla. Vládni činitelia nepricestovali, lebo sa v Prahe pripravovali na oslavy desiateho výročia vzniku republiky. No prišli tisícové davy. Pietne prejavy zástupcov krajského úradu, univerzity a spisovateľov počúvali z megafónu na námestí pred divadlom. Ku katafalku, pri ktorom držali čestnú stráž študenti univerzity, sa aj mimo oficiálneho programu chodili pokloniť po celé dva dni. Dvadsiateho siedmeho októbra 1928 odprevadil Kukučínovu truhlu dlhý impozantný sprievod cez špalier mládeže na hlavnú bratislavskú stanicu. Na domoch viali zástavy, v oknách svietili sviečky a na ulici pouličné svetlá. Na stanici sa konal rozlúčkový obrad, zazneli hymny a prítomní očami vyprevadili vozeň vyzdobený čečinou, vzďaľujúci sa na sever Slovenska.

V ten večer ho však zamestnanci železnice iba presunuli na iné miesto a vypravili ho na cestu až na druhý deň 28. októbra pred šiestou hodinou rannou.

■ NOC V DEPE

Vagón potom odstavovali vo väčších mestách: Trnave, Novom Meste nad Váhom, Trenčíne a Žiline. Všade tam sa konali ďalšie verejné rozlúčky priamo na staniciach. Napríklad v Trnave prišli Kukučína pozdraviť okrem iných i študenti gymnázia, medzi nimi aj neskorší univerzitný profesor a filozof Štefan Polakovič, ktorý potom v Južnej Amerike pomáhal zariaďovať odlievanie Kukučínovej sochy od svetoznámeho Ivana Meštroviča do bronzu a vybavoval odoslanie troch odliatkov postupne do Kanady, USA i na Slovensko. V Novom Meste nad Váhom predniesli v pietnom programe báseň Martina Rázusa Mať žehná, ktorú pohotový básnik zložil na počesť svojho mŕtveho kolegu spisovateľa. Na slávnosti sa zúčastnila aj poetka Ľudmila Podjavorinská-Riznerová. Na žilinskej zastávke ustanovili za hlavného rečníka Fedora Ruppeldta, ktorý sa lúčil s priateľom Kukučínom citovaním výroku Horácia: „Non omnis moriar!“ (Neumriem celý!)

■ ZÁDUŠNÁ OMŠA

Do sídla Matice slovenskej priviezli Kukučína 28. októbra večer po sedemnástej hodine. Jeho ostatky privítali zástupcovia Matice a previezli ich sprevádzaní početnými zhromaždenými do katolíckeho kostola. Na ďalší deň pricestoval slúžiť zádušnú omšu a odbavovať pohrebné obrady biskup Marián Blaha, ktorý bol vtedy aj predsedom Matice slovenskej. Obrady sa konali napriek dažďu na námestí, pretože do kostola by sa zo zhromaždených zmestilo málo. Odtiaľ previezli truhlu na Národný cintorín kočom ťahaným konským štvorzáprahom členovia Dobrovoľného hasičského zboru za zvukov vojenskej hudby. Smútočné prejavy na Národnom cintoríne predniesli zástupcovia ministerstva školstva, krajanského úradu, Spolku slovenských umelcov, Živeny, slovenských učiteľov i vysokoškolských študentov. Na záver obradov spieval Spevácky zbor slovenských učiteľov pod taktovkou Miloša Ruppeldta hymnické piesne Hojže, Bože a Kto za pravdu horí.

Ostatky spisovateľa uložili do vymurovanej hrobky v čestnej prednej časti cintorína vedľa hrobov Andreja Kmeťa i Karola Kuzmányho. Vykopanie a vymurovanie hrobu objednala Matica slovenská u známej stavebnej firmy Hlavaj, Palkovič, Uličný. Matica zaplatila aj Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý účinkoval v Martine po tri dni: 28. októbra pri prevoze ostatkov zo stanice do kostola, na druhý deň počas pohrebu a na tretí deň 30. októbra držal zbor čestnú stráž na pietnej slávnosti pri čerstvom Kukučínovom hrobe. Mnohí Slováci prišli oblečení v národných krojoch. Zo spisovateľov boli prítomní napríklad Martin Rázus, Vladimír Roy, Janko Jesenský, Jozef Škultéty, Štefan Krčméry, Terézia Vansová, Elena Maróthy-Šoltésová, Hana Gregorová, mladučká Hana Zelinová a iste aj mnohí ďalší...

MUDr. Matej BENCÚR – Martin KUKUČÍN, mal najveľkolepejší pohreb pre slovenského literáta

■ VENIEC Z NEBA

Mohylu zasypali kvetmi, pričom jeden z vencov padol na cintorín aj „z neba“ (z lietadla), čo vzbudilo úžas účastníkov, lebo také čosi ešte nezažili. Vtedy bolo ešte lietadlo v Martine raritou. Údajne trikrát zakrúžilo nad cintorínom, kým našlo miesto, kam veniec zhodiť. Vraj sa to podarilo len zo dva metre od hrobu...

Pretože vencov na hrobe M. Kukučína stále pribúdalo a bolo ich už neúnosne veľa, vznikla iniciatíva, aby darcovia, čo si ešte aj po pohrebe chceli uctiť spisovateľovu pamiatku, venovali namiesto venca peniaze na iné ušľachtilé ciele. Matica evidovala darcov a ich mená nechávala oznamovať verejnosti v Národných novinách. Napríklad mesiac po pohrebe odovzdali žiaci gymnázia Viliama Paulinyho-Tótha na pamiatku M. Kukučína stopäťdesiatsedem vyzbieraných korún do fondu chudobných žiakov svojho ústavu.

V čase Kukučínovho pohrebu sa konal v Martine po tri dni prvý festival Zväzu slovenských speváckych zborov. Tie sa prišli 30. októbra 1928 pokloniť i k hrobu M. Kukučína. Bol medzi nimi aj veľký hudobný skladateľ Mikuláš Schneider-Trnavský. Po dojímavom príhovore Štefana Krčméryho spievalo vtedy nad čerstvým hrobom spisovateľa okolo šesťsto spevákov a hudobných umelcov z celého Slovenska...

Recitačnou súťažou si pripomenuli poprednú dramatickú spisovateľku

Návraty do čias vzniku republiky

V roku 2018 si pripomíname stotridsať rokov od narodenia a zároveň šesťdesiat rokov od úmrtia jednej z najproduktívnejších slovenských dramatických spisovateliek 20. storočia, rodáčky z Bobrovca, Marty „Myrty“ LONGAUEROVEJ, ktorá patrila k významným postavám buditeľov a národovcov v časoch vzniku Československej republiky.

Text a foto: Nikola RECHTORISOVÁ, Dom MS v Nitre

Myšlienky slovanstva a prebúdzania národa z ťažkej letargie šírila M. Longauerová prostredníctvom ochotníckeho divadla, ktorému bola verná do konca svojho života. Povedomie o spisovateľke a jej pôsobení

FOTORIPORT

zachovávajú v obci Ivanka pri Nitre miestni matičiari už od roka 2008. Na iniciatívu organizovania detskej recitačnej súťaže poézie i prózy nadviazala aj súčasná predsedníčka Margita Račková. Poslaním súťaže je podnietiť záujem detí o slovenskú literatúru, viesť ich k jej poznaniu, sprostredkovať literárne hodnoty, aktívne kultivovať jazyk, reč i hlas a zachovávať povedomie o spisovateľke, ktorá žila práve v Ivanke pri Nitre. Okrem toho sa miestny odbor stará aj o miesto jej posledného odpočinku na obecnom cintoríne. Na jedenástom ročníku podujatia sa zúčastnilo štyridsaťšesť detí, z toho trinásť predškolákov z MŠ so ZŠ Ivanka pri Nitre a dvaja stredoškoláci. Moderátorsky súťaž sprevádzala členka Matice slovenskej a učiteľka Alena Černíková. Porotu tento rok tvorili odborníci, ktorí sa dlhé roky aktívne venujú písaniu, recitácii, interpretácii piesní či pedagogickej práci v zložení PaedDr. Mária Danková, PaedDr. Dušan Danko, Anna Majdánová a Ing. Eva Privitzerová.

Malí recitátori vzdali svojimi výkonmi hold dramatičke Marte „Myrte“ LONGAUEROVEJ

Svoj talent predviedli aj predškoláci

V kategórii poézie na prvom stupni prvé miesto získala Mia Veszpremiová, druhé Dominika Borotová. V kategórii próza z prvého stupňa prvé miesto porotcovia udelili Mauríciovi Veszpremi a na druhom stupni Kvete Jasníkovej. Stredoškolákov reprezentovali Matej Lehocký a Viktória Bečková. Každý z účastníkov získal za odmenu knihu a vecné ceny.

Miestny odbor MS si uvedomuje význam svojho pôsobenia na poli kultúry, a preto jeho členovia popularizujú aj tvorivú osobnosť regionálneho charakteru, no o to dôležitejšiu pre miestnych obyvateľov. Svoj vzťah k umeleckej tradícii si uchovávajú aj vďaka šíreniu povedomia o tvorbe tejto spisovateľky, ktorá do konvenčných spoločenských hier vkladala vernú podobu poprevratovej spoločensko-politickej situácie na Slovensku, národného obrodenia či vojny.

Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja a obce Ivanka pri Nitre. Finančne súťaž podporili aj sponzori Jana Maršálková, Marek Látečka a Dom MS v Nitre, ktorý graficky pripravil životopis a autorské rukopisy spisovateľky M. Longauerovej.

Založili nový Záujmový matičný odbor slovensko-rusínskej vzájomnosti A. Dobrianskeho

Fórum porozumenia a spolupráce

Text a foto: Miroslav KEREKANIČ

V Prešove sa symbolicky na akademickej pôde Rektorátu Prešovskej univerzity uskutočnilo v októbri ustanovujúce valné zhromaždenie Záujmového odboru MS slovensko-rusínskej vzájomnosti Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho. Zhromaždenie malo zo strany ústredných matičných funkcionárov reprezentatívne zastúpenie hodné takej významnej osobnosti, ako bol spoluzakladateľ Matice slovenskej A. I. Dobriansky, a zodpovedajúce tradičným bratským vzťahom Slovákov a Rusínov. Zúčastnili sa na ňom predseda MS JUDr. Marián Gešper, tajomník MS Mgr. ThLit. Viliam Komora, PhD., riaditeľ sekretariátu predsedu a správcu MS Mgr. Peter Schvantner, pracovník Členského ústredia Matice slovenskej a podpredseda Mladej Matice Mgr. Martin Hajnik, riaditeľka Domu MS v Prešove Slávka Jurková a jeho pracovník Bc. Marko Gajdoš, predseda MO MS v Prešove Ing. Pavol Kleban, predseda Rusínskej obrody na Slovensku Ing. Martin Karaš, členovia výboru ROS Viera Juričová, Peter Mikula, Anna Kuzmiaková, tajomník Svetového kongresu Rusínov Vladimír Protivňák, vedúci katedry hudobnej výchovy Prešovskej univerzity doc. Vladimír Marušin, ArtD., predseda Mladej Matice v Humennom Michal Gnip a jej členka Daniela Kerekaničová, novinár a rusínsky aktivista Štefan Drozd a člen výboru MS a predseda Rusínskeho záujmového združenia Mgr. Miroslav Kerekanič.

Spolupráca Matice slovenskej a jej záujmových útvarov s Rusínskou obrodou na Slovensku vyústili v minulých dňoch do vzniku nového odboru pomenovanom po Adolfovi Dobrianskom. Snímka je z ustanovujúcej schôdze.

Ustanovujúce valné zhromaždenie viedol predseda Matice slovenskej JUDr. Marián Gešper, ktorý zúčastnených oboznámil so zásadami činnosti záujmových a vedných odborov Matice slovenskej a so stanovami Záujmového odboru slovensko-rusínskej vzájomnosti pomenovanej na počesť významného rusínskeho i slovenského národného buditeľa 19. storočia a spolupracovníka štúrovcov Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho. Súčasne predniesol historický exkurz do dejín Slovákov a Rusínov, kde ocenil ich vzájomnú spoluprácu a prelínanie národných elít v boji za svoje práva od prvopočiatkov. Dotkol sa Slovanského zjazdu v Prahe 1848, Slovenského povstania 1848/1849, v ktorom aktívne vystupoval za Rusínov, Slovákov a Slovanov A. I. Dobriansky, uviedol aj historický rok 1918, keď vznikol česko-slovenský štát, ktorého súčasťou bola aj Podkarpatská Rus.

Významná bola účasť predstaviteľov rusínskeho hnutia na Slovensku, a to funkcionárov Rusínskej obrody na Slovensku. Predseda Rusínskej obrody na Slovensku Ing. Martin Karaš ocenil založenie nového matičného odboru, jeho úprimný cieľ posilniť vzťahy medzi týmito dvoma počtom malými slovanskými národmi a vyjadril prianie, aby pomohol štúdiu historických väzieb a upevňovaniu vzájomnej spolupráce.

Valné zhromaždenie zvolilo členov výboru. Sú to: doc. Vladimír Marušin, ArtD., Ing. Pavol Kleban, Mgr. Martin Hajnik, Mgr. ThLit. Viliam Komora, Slávka Jurková. Dozorný výbor bude pracovať v zložení: Viera Juričová, Peter Schvantner, Štefan Drozd, podpredsedom sa stal Vladimír Protivňák a predsedom odboru Mgr. Miroslav Kerekanič.

Adolf I.Dobriansky ako spoluzakladateľ Matice slovenskej, poslanec uhorského snemu a významný štátny úradník svojej doby položil základy úzkej spolupráce medzi Rusínmi a Slovákmi. Mnohí rusínski jednotlivci, ale i celé kolektívy boli aktívnymi členmi Matice slovenskej a podieľali sa na jej činnosti. Táto spolupráca bola narušená v päťdesiatych rokoch minulého storočia, teda v období potlačovania matičného hnutia, ale aj počas likvidácie gréckokatolíckej cirkvi a umelého poukrajinčovania, ktoré sa skončilo až nástupom obrodného procesu Alexandra Dubčeka koncom šesťdesiatych rokov.

Založením Záujmového odboru slovensko-rusínskej vzájomnosti Adolfa I. Dobrianskeho pri Matici slovenskej sa vytvárajú nové možnosti kultúrnej a vedeckej spolupráce medzi bratskými národmi Slovákov a Rusínov, čo je aj silné historické dedičstvo našich slovanských predkov a národovcov.

Uchovávajú jedinečnosť slovenského folklóru v rodinnom prostredí

Ľudová pieseň znela vo Valči

Ján LUČAN, predseda MO MS vo Valči – Foto: Jaroslav MERIAČ

Matičná prehliadka slovenských ľudových piesní vo Valči.

Ojedinelú nesúťažnú prehliadku slovenských ľudových piesní v podaní rodinných príslušníkov bez obmedzenia veku pod názvom Spieva naša rodina zorganizovali už po tretí raz matičiari z Valče v spolupráci s tamojšou obecnou samosprávou. Na tomto ročníku sa zúčastnili rodinní zástupcovia s piesňami z regiónov Kysuce, horné Považie, západné Slovensko, Liptov, Orava a Turiec. Poslaním podujatia je uchovávať jedinečnosť ľudových piesní najmä v rodinnom prostredí, a tak ich zachovávať a odovzdávať ďalším generáciám, ako to v otváracom príhovore zdôraznila aj starostka obce JUDr. Mária Ondráčková. Spevokol Valčan zaspieval zvučku Spievanky, spievanky... a moderátorka PhDr. Katarína Tomášová potom pozývala jednotlivých účinkujúcich, ktorým bude vystúpenie vo Valči pripomínať Ďakovný list a zaujímavý darček vyhotovený paličkovanou čipkou od Vierky Švecovej. Súčasťou programu bolo aj aktuálne pripomenutie storočnice vzniku Československej republiky a prijatia Martinskej deklarácie obsažnou prednáškou historika Matice slovenskej doc. Pavla Pareničku. Následne spevokol Valčan zaspieval priliehavú národnú pieseň Prešiel som cudzie kraje... Návštevníkov zaujala aj výstava krojov z rôznych regiónov, ktorú pripravila Soňa Koppová, pracovníčka Šatnice MS v Martine. Organizátori ďakujú Turčianskemu kultúrnemu stredisku v Martine za mediálnu propagáciu podujatia, ako aj ŽSK za finančnú podporu.

V Soli sa matičiari vrátili do dramatických čias spred sto rokov

Na križovatke národných dejín

Text a foto: Jozef KRIŠTAN

Predvečer osláv vzniku Československej republiky si pripomenul Miestny odbor Matice slovenskej v Soli dni spred storočia. V tamojšom kultúrnom dome mladí matičiari predviedli dramatizáciu v dobových kostýmoch venovanú Jankovi Jesenskému, slovenským legionárom a generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Poučné divadelné scénky obohatila dychová hudba Orchester východniarov, ktorý zahral staré slovenské a legionárske pochody i piesne tých čias.

Mladí matičiari predviedli inscenáciu o Jankovi Jesenskom a česko-slovenských legionároch

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper podrobne opísal udalosti rozpadu Rakúsko-Uhorska na hornom Zemplíne a vznik Československej republiky, pričom nezabudol na krvavé výčiny oddielov Maďarskej dočasnej gardy v posledných dňoch prvej svetovej vojny v okrese Vranov nad Topľou. Na záver odovzdal starostovi obce Ing. Jozefovi Bertovi písomnosti o dvoch česko-slovenských legionároch, ktorí pochádzali práve z tejto obce a zúčastnili sa na bojoch za slobodu od Uhorska. Starosta sa v príhovore venoval sociálnej situácii na konci prvej svetovej vojny, ktorá ťažko doliehala najmä na obyčajných občanov Zemplína.

MATIČNÉ DEPEŠE

Numizmatické sympózium

Prevzatie Kremnickej mincovne československými úradmi v rokoch 1918 – 1919 je len jedna zo štrnástich prednášok, s ktorými 24. novembra od 10. hodiny vystúpia takmer dve desiatky našich i zahraničných prednášajúcich na sympóziu Drobná plastika v kontexte vekov, ktoré v budove Slovenského katolíckeho kruhu v Košiciach na Alžbetinej ulici 14 pripravila Slovenská numizmatická spoločnosť pri SAV – pobočka v Košiciach a jej Ústredný výbor v Bratislave v spolupráci s Ekonomickým ústavom SAV. Program podujatia sľubuje hlboký ponor do uvedenej problematiky od predmincovných čias cez jedinečné objavy medzi platidlami, odznakmi, medailami a medailónmi až po falšovateľov mincí.

Literárna exkurzia

O literárnych exkurziách školákov do centra národného života v Martine píšeme na stránkach SNN pomerne často. V týchto dňoch k nim pribudla ďalšia, keď centrum Turca a jeho pamätihodnosti a objekty, spojené s národnou históriou, navštívili po predošlom projektovom vyučovaní o vybraných slovenských literárnych tvorcoch žiaci zo ZŠ s MŠ Fintice so svojimi pedagogičkami. V Literárnom múzeu v Martine sa žiaci dozvedeli o začiatkoch našej literatúry až po 19. storočie, prezreli si dom J. C. Hronského, navštívili Maticu slovenskú aj Národný cintorín.

Dobšinského Košice

V ZŠ Postupimská na sídlisku Dargovských hrdinov v Košiciach sa v minulých dňoch uskutočnil už štrnásty ročník krajského matičného festivalu v prednese slovenskej rozprávky Dobšinského Košice, na ktorom sa tentoraz zúčastnilo pol stovky základných škôl a vyše sedemdesiat účinkujúcich. Ako už býva na tejto prehliadke zvykom, opäť ju zdobila vysoká organizačná aj interpretačná úroveň a porotcovia museli dlho zvažovať o umiestnení jednotlivých súťažiacich.

Strom pokoja

Krátko pred oslavami stého výročia ukončenia prvej svetovej vojny zasadili v Žiline už piaty pamätný Strom pokoja. Po východnom Slovensku, Kysuciach, ruskom Petrohrade a poľskom Jangrote tento bude rásť na symbolickom mieste – na Vojenskom cintoríne na Bôriku. Strom slávnostne zasadil žilinský viceprimátor Patrik Groma spolu s autorom projektu Marekom Sobolom. Stromy pokoja postupne vysadia aj v ďalších slovenských lokalitách či v Rakúsku. Ambíciou projektu je dostať Strom pokoja v nasledujúcich štyroch rokoch na všetky kontinenty sveta.

Pripravuje Emil SEMANCO

POZVÁNKA

Matica slovenská a Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov pripravujú na Prešovskej univerzite v Prešove obsiahle odborné kolokvium na tému Matica slovenská a gréckokatolíci. O tom, aké osobnosti spájajú ustanovizeň s gréckokatolíckou cirkvou, ale aj o súčasnej kultúrno-náboženskej identite Európy budú 27. novembra hovoriť matiční a gréckokatolícki odborníci.

Odborné kolokvium v metropole Šariša

„Myšlienka hlbšej diskusie o témach, ktoré spájajú matičiarov a gréckokatolíkov, vznikla začiatkom tohto roka. S prešovským arcibiskupom a metropolitom Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku Jánom Babjakom som hovoril o možnostiach, akým smerom sa môže uberať naša vzájomná spolupráca. Som veľmi rád, že výsledkom je odborné kolokvium na univerzitnej pôde, kde študentom i verejnosti poodhalíme dosiaľ nie veľmi známe fakty o národno-emancipačnom a konfesionálnom vývoji na východnom Slovensku,“ ozrejmil poslanie podujatia predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Arcibiskup Mons. Ján Babjak dodáva: „Som presvedčený, že odborné kolokvium na túto tému bude nielen zaujímavé, ale aj prínosné pre dnešných ľudí a najmä pre mladých gréckokatolíkov. Bude zároveň povzbudením, aby nasledovali príklady svojich otcov vo viere a zapájali sa do matičných aktivít.“ Predseda Matice verí, že kolokvium nebude jedinou takouto spoločnou aktivitou vedeckého charakteru.

Odborné kolokvium sa uskutoční v utorok 27. novembra 2018 o 11. hodine na Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove na Ulici biskupa Gojdiča 2. Študentom i verejnosti sa na úvod prihovoria predseda národnokultúrnej ustanovizne a metropolita gréckokatolíckej cirkvi, po ktorých bude nasledovať osem zaujímavých tém a diskusia. Zo Slovenského historického ústavu MS vystúpi Peter Mulík s témou Slovenská otázka v gréckokatolíckej cirkvi a riaditeľ ústavu doc. Ivan Mrva prednesie tému Adolf I. Dobriansky v súvislosti so slovenským národno-emancipačným procesom a Maticou slovenskou. Tajomník MS Viliam Komora sa pozrie na národnostný a konfesionálny aspekt pôsobenia Matice slovenskej a doc. Pavol Parenička zo Slovenského literárneho ústavu MS predstaví Slovenský východ v diele prof. Imricha Sedláka. Doc. Ladislav Bartko z prešovského Miestneho odboru MS zároveň priblíži matičné hnutie v Prešove a účasť gréckokatolíkov na jeho rozvoji.

Vedúci Katedry historických vied PU doc. Jaroslav Coranič otvorí v kontexte aktuálnej storočnice vzniku prvého Česko-Slovenska tému Národnostné vzťahy v Gréckokatolíckej cirkvi v prvej Československej republike. Dekan Gréckokatolíckej teologickej fakulty PU prof. Peter Šturák sa zameria na duchovný rozmer osobnosti Alexandra Duchnoviča, literáta a národného buditeľa. Kolokvium uzavrie doc. Michal Hospodár z Katedry systematickej teológie PU aktuálnou témou Súčasný zápas o dušu a tvár Európy, ktorá má podtitul Cyrilo-metodská tradícia ako koreň identity Slovákov.

Veronika MATUŠKOVÁ

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Deň školských knižníc obohatili prednáškou o storočnici ČSR

Pribudlo ďalšie memorandum o spolupráci

Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove – Foto: Marko GAJDOŠ

Štvrtý októbrový pondelok sa každoročne na základných školách po celom Slovensku koná Deň školských knižníc, ;ktorého cieľom je poukázať na význam a prínos kníh pri vzdelávaní detí a mládeže, tiež podporiť vzťah detí, respektíve žiakov ku knihám ako takým, k čítaniu i k školským knižniciam či knižniciam vôbec.

Do tohto projektu sa už dlhší čas zapája aj Základná škola Májové námestie v Prešove, kde Dom MS v Prešove nedávno sprostredkoval žiakom besedu k tohtoročnej téme vzniku Č-SR, o ktorej terajší žiaci vedia naozaj málo. Prednášku pre žiakov ôsmeho a deviateho ročníka k storočnici štátu Čechov a Slovákov pripravil predseda MS Marián Gešper, ktorý jednoduchým, ale pútavým spôsobom priblížil súvislosti pred vznikom Č-SR a jeho samotný vznik. Žiaci sa do besedy aktívne zapájali a za aktivitu ich predseda MS odmenil knižnými publikáciami z matičného vydavateľstva. Ako potvrdzuje aj táto skúsenosť, takéto živé besedy by mali byť súčasťou školských programov, aby sme našu mládež vzdelávali a vychovali z nej ozajstné osobnosti, ktoré poznajú dejiny svojho národa a štátu.

Predseda MS Marián GEŠPER v živom rozhovore so školákmi zo ZŠ na Májovom námestí v Prešove

Po skončení prednášky nasledovalo potvrdenie vzájomnej spolupráce s touto aktívnou ZŠ, s jej vedením a pedagógmi podpísaním memoranda o vzájomnej spolupráci, ktoré parafovali predseda MS M. Gešper a za ZŠ na Májovom námestí v Prešove jej riaditeľka PaedDr. D. Štucková. V podnetnej atmosfére potom hľadali formy a možnosti na ďalšiu spoluprácu.

V Požitaví našli ďalší priestor na prezentáciu folklórneho dedičstva

Slovenská rodná dedina v Sľažanoch

Text a foto: Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

O tom, že aj obce na Slovensku môžu vytvárať kvalitný priestor na prezentáciu folklóru, svedčia mnohé festivaly či menšie prehliadky. Do veľkej rodiny folkloristov neodmysliteľne patrí aj obec Sľažany a vôbec v tomto smere silný okres Zlaté Moravce. Vďaka hlavným iniciátorom – Beáte Karáčovej, predsedníčke MO MS a miestnej učiteľke, a folkloristke Monike Hruškovej sa v tejto obci uskutočnil už druhý ročník prehliadky folklórnych skupín Požitavia a detských folklórnych speváckov pod pekným názvom Slovenská rodná dedina.

„Myšlienka vlastnej nesúťažnej prehliadky pramení v bohatej folklórnej činnosti a tradíciách Požitavia. Jej dôležitou súčasťou je však najmä vytvorenie priestoru na prezentáciu detských mladých talentov, pre ktorých takáto platforma na okolí jednoznačne absentuje,“ uviedla jedna z hlav-

ných organizátoriek B. Karáčová. V úvode podujatia sa účastníkom prihovorili starosta obce Sľažany Jozef Magát a predseda Krajskej rady MS Nitrianskeho kraja Ľubomír Kleštinec.

Vystúpenia detských speváckov neboli len akýmsi spestrením prehliadky dospelých skupín. Detskí sólisti boli ich rovnocennými partnermi. Pri sprievode ľudovej hudby DFS Zlatňanka z Topoľčianok publikum neraz doslova očarili. Práve na podporu detských talentov by sa chceli zamerať aj ďalšie ročníky folklórnej prehliadky. Svoje kroje a zachované regionálne piesne predstavili FS Chočanka a Volkovčanka, Rocháň, spevácka skupina Nádej z Tekovských Nemiec aj Sľažianka. Detskí speváci, ktorí tentoraz vystupovali samostatne, účinkujú v detských folklórnych súboroch Matičiarik z Topoľčianok a Zlatňanka a vo folklórnom krúžku pri ZŠ Sľažany – Rochánik.

Podujatiu vyjadrili podporu aj predseda OR MS Zlaté Moravce Štefan Klečka a predseda MO MS Jelenec Jaroslav Magát, ktorý skupiny sprevádzal v hre na heligónku. Za organizáciu podujatia odovzdala ďakovné listy starostovi J. Magátovi a predsedníčke MO MS B. Karáčovej riaditeľka Domu MS v Nitre Veronika Bilicová. Ďakovné listy a upomienkové darčeky si prebrali zároveň všetci účinkujúci. Základná škola Sľažany sa v zastúpení Máriou Pintérovou postarala aj o spestrenie programu pre deti tvorivými dielňami.

AKO SI PREDPLATIŤ

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838 - 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny - P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, po „politických hodoch“ trochu zmeníme chuť a zameranie nášho kvízu a dnešná otázku bude z oblasti slovenskej literatúry. Aj v tomto čísle píšeme o našom veľkom poviedkarovi a stále populárnom spisovateľovi Martinovi Kukučínovi. **Určite by nebolo pre vás problémom napísať nám, aké bolo jeho civilné meno alebo povolanie. Nás však tentoraz zaujíma, ako sa nazýva a kde sa nachádza jeho rodisko?**
Svoje odpovede nám pošlite na redakčnú adresu, ktorú nájdete v tiráži, do konca novembra 2018.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

24. novembra

– pred sto rokmi (1918) vznikla Garda slovenskej slobody; pôvodný prápor sa rozšíril na dobrovoľnícky pluk, ktorý postupne, aj za pomoci legionárov, ktorí sa vracali z bojísk svetovej vojny, vyhnal maďarské vojská zo slovenského územia, keďže maďarská generalita omietla rešpektovať mierové dohody veľmocí po prvej svetovej vojne

25. novembra

– sto šesťdesiatpäť rokov od narodenia baťka Jozefa Škultétyho (1853 – 1948), ako najbližší spolupracovníci nazývali literárneho vedca a najdlhšie pôsobiaceho správcu Matice slovenskej

26. novembra

– sedemsto rokov, čo Ružomberok dostal od ostrihomského arcibiskupstva rovnaké výsady, aké mala vtedy (v roku 1318) Slovenská Ľupča

– pred rokom umrel významný slovenský archeológ Titus Kolník (1932 – 2017)

– osemdesiatpäť rokov by mal najbližší spolupracovník prof. Eugena Kramára Ing. arch. Ján Šprlák-Uličný (1933 – 1993), o. i. spoluautor Areálu snov na Štrbskom Plese

27. novembra

– dvestopäťdesiatpäť rokov od narodenia katolíckeho biskupa a historika Jozefa Vuruma (1763 – 1838), mecéna bernolákovského Učeného tovarišstva; sirotám po epidémii cholery v Nitre v roku 1831 daroval v tom čase obrovskú sumu stodvadsaťtisíc zlatých

– okrúhle výročie si pripomína dlhoročná riaditeľka Štatistického úradu SR Ľudmila Benkovičová

28.novembra

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa v Uhorsku začala najsilnejšia maďarizácia, keď snem schválil zákon o jednotnom uhorskom národe, jednej úradnej reči a jednom vyučovacom jazyku – maďarčine (1868)

29. novembra

– pred päťdesiatimi rokmi zomrel v USA významný slovenský politik, prvý povojnový predseda Slovenskej národnej rady Jozef Lettrich (1905 – 1968)

30. novembra

– pred sto rokmi (1918) Milan Hodža a Matúš Dula, slovenskí oficiálni zástupcovia na rokovaní v Maďarsku, s maďarskými vládnymi predstaviteľmi vytýčili hranice medzi Maďarskom a slovenským územím Československej republiky v zmysle rozhodnutia veľmocí a Versaillskej zmluvy

– v roku 1938 bol za prezidenta Česko-Slovenska (už opäť so spojovníkom) po emigrácii E. Beneša zvolený Emil Hácha, dovtedajší predseda Najvyššieho správneho súdu; po rozpade ČSR a okupácii Čiech a Moravy bol prezidentom nesvojprávneho štátu Čiech a Moravy

– pred sedemdesiatimi rokmi vzniklo nové územné usporiadanie Slovenska – vytvorilo sa šesť krajov: Bratislavský, Nitriansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický; odborníci na územnú správu ho dodnes považujú za ideálne riešenie

– hĺbavá poetka Magda Ivaničková, tajomníčka trenčianskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov, oslavuje okrúhle životné jubileum

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179027, IČO 36418404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/3812838, 3812811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.